

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Pärandtehnoloogia tekstiili eriala

Kaile Vahtmeister

**KIHNU SÕRMKINNASTE KUDUMISTEHNİKAD 19. SAJANDI
KESKPAIGAST 20. SAJANDI LÕPUNI EESTI RAHVA MUUSEUMI KOGUDE**

PÕHJAL

Lõputöö

Juhendaja: Kristi Jõeste, MA, rahvusliku tekstiili lektor

Viljandi 2026

Resümee

Kihnu sõrmkinnaste kudumistehnikad 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi lõpuni Eesti Rahva Muuseumi kogude põhjal.

Lõputöö uurimisprobleem seisneb Kihnu sõrmkinnaste randmeosa kudumisskeemide ja -tehnikate süstemaatilise kaardistamise puudumises. Kuigi labaosa mustrid on varasemates käsitlustes hästi esindatud, ei ole randmeosa variatiivsust Eesti Rahva Muuseumi kogus terviklikult analüüsitud. Eesmärk on dokumenteerida ja analüüsida, millised tehnilised võtted on ajalooliselt iseloomulikud ning kuidas neid on rakendatud Kihnu eritüübiliste sõrmkinnaste kudumisel. Kokku uurin 47 Kihnu sõrmkindapaari, mille analüüsimisel lähtun materjali, kindarandmete, labaosa ja sõrmede kudumise erinevustest. Lisadesse olen ülevaate andmiseks lisanud ka tabeli ERM-is leiduvatest Kihnu eritüübiliste randmeskeemidest.

Märksõnad: Kihnu käsitöö, sõrmkindad, pärandtehnoloogia, silmuskudumine

Abstract

The research problem of this thesis is the lack of a systematic mapping of wrist-band knitting patterns and techniques in Kihnu mittens. Although palm patterns have been well represented in earlier studies, the variability of the wrist area in the Estonian National Museum's collection has not been comprehensively analysed. The aim is to document and analyse which technical methods are historically characteristic and how they have been applied in knitting different types of Kihnu mittens. In total I examined 47 pairs of Kihnu mittens, analysing differences in materials, cuff patterns, palm areas and fingers. For reference, I have included an appendix table summarising the types of Kihnu wrist patterns found in the Estonian National Museum's collection.

Keywords: Kihnu handicraft, mittens, heritage technology, knitting

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Kihnu silmuskudumise ajalugu	8
1.1 Kihnu sukad	9
1.2 Kihnu poolsukad	10
1.3 Meeste <i>kapõtad</i>	10
1.4 Kihnu kirjatud <i>labakjõndad</i>	11
1.5 Kihnu <i>muõekjõndad</i>	12
1.6 Meeste <i>troi</i>	12
2. Kihnu sõrmkinnaste analüüs viie kindatüübi näitel	14
2.1 Kihnu valged <i>ruõsitud</i> sõrmkindad	14
2.1.1 Kudumismaterjal	15
2.1.2 Kindarandme kudumine	15
2.1.3 <i>Ruõsitud</i> motiiv	16
2.1.4 Labaosa kudumine	16
2.1.5 Sõrmede kudumine	16
2.2 <i>Vikeldet</i> Kihnu sõrmkindad	17
2.2.1 Kudumismaterjal	17
2.2.2 Kindarandme kudumine	18
2.2.3 Labaosa kudumine	18
2.2.4 Sõrmede kudumine	19
2.3 Kihnu <i>vanamuõdi</i> randmega sõrmkindad	19
2.3.1 Kudumismaterjal	20
2.3.2 Kindarandme kudumine	20
2.3.3 Labaosa kudumine	20
2.3.4 Sõrmede kudumine	21
2.4 Kihnu <i>kasvatõit-kahandõit</i> randmega sõrmkindad	22
2.4.1 Kudumismaterjal	22
2.4.3 Kindarandme kudumine	22

2.4.2 Labaosa kudumine	23
2.4.4 Sõrmede kudumine	24
2.5 Kihnu lapilise randmega sõrmkindad	24
2.5.1 Kudumismaterjal	24
2.5.2 Kindarandme kudumine	25
2.5.3 Labaosa kudumine	25
2.5.4 Sõrmede kudumine	25
3. Loovpraktiline osa - Kihnu sõrmkinnaste kudumine	27
3.1 Kihnu <i>ruõsitud</i> sõrmkindad ERM A 509:3229/ab	28
3.2 Kihnu <i>vikeldet</i> sõrmkindad ERM A 509:3209/ab	31
3.3 <i>Vanamuõdi</i> kindavarrega Kihnu kirjatud sõrmkindad ERM A 290:758/ab	34
3.4 <i>Kasvatõit-kahandõit</i> kindavarrega Kihnu kirikindad ERM A 991:75/ab	35
3.5 Kudumisanalüüs	37
Kokkuvõte	39
Kasutatud allikad	41
Lisa 1. Kihnu sõrmkinnaste randmeosa uurimus ERMi kogu põhjal	
Lisa 2. Tingmärgid	
Lisa 3. ERM A 509:3229/ab <i>ruõsitud</i> randmeskeem	
Lisa 4. ERM A 509:3209/ab <i>vikeldet</i> randmeskeem	
Lisa 5. ERM A 290:758/ab <i>vanamuõdi</i> randmeskeem	
Lisa 6. ERM A 991:75/ab <i>kasvatõit-kahandõit</i> randmeskeem	
Lisa 7. Lapiline randmeskeem ERM A 741:13/ab põhjal	
Lisa 8. Lapiline randmeskeem ERM HM E 121 põhjal	
Lisa 9. Lapiline randmeskeem ERM HM E 514/ab põhjal	

Sissejuhatus

Kihnu saar, teada-tuntud kui hülgeküttide ja kalurite saar, on oma mõõtudel Liivi lahe suurim saar. Saare pikkus on 7 km, laius 3,3 km ja pindala 16,9 km². Mõõtude poolest on Kihnu Eesti seitsmes saar. (Aav *et al.*, 2019, lk 9) Umbes 700 elanikuga Kihnu saar on üks kultuuriliselt eristuvamaid piirkondi Eestis, kus rahvakultuur ja käsitöötraditsioonid on säilinud põlvkondade vältel. Kihnu pärimuskultuur - riided, keel, muusika ja käsitöö kanti ka 2003. aastal UNESCO suulise ja vaimse pärandi maailmanimekirja. Eesmärgiga töötada välja toimiv plaan Kihnu kultuuriruumi säilimiseks ja selle kaitseks. (UNESCO)

Sealne kogukond on läbi ajaloo hoidnud ja edasi kandnud elavat pärandit, mis peegeldub eelkõige riietuses ja tekstiilides. Erilised on Kihnu rahvariided, sealhulgas kört, mida naised kannavad igapäevaselt ka tänapäeval. Kangakudumise kõrval on saarel kõige levinum käsitööliik silmuskudumine. Tüdrukud täna saarel enam nii palju ei koo ning veimevaka valmimise eest kannavad hoolt emad - vanaemad. Üheks silmapaistvaks kultuuriliselt oluliseks käsitööesemeks on Kihnu laba- ja sõrmkindad. Eriliselt silma paistavad need oma värvivaliku ning maagiliste mustrite poolest (Annuk, 2015). Kihnu kindad ei ole ainult käte soojendamiseks talvekuudel, vaid kannavad endas sotsiaalset, kultuurilist ja kunstilist väärtust, olles tunnistajaks naiste käsitööoskustele ja kogukonna traditsioonidele. Kootakse veel ka sukki, mis ulatuvad üle põlve. Pikkade pükste ja soojade saabaste tulekuga on nende kandmise populaarsus vähenenud ja asendunud *kirjakirjadega*¹ poolsukkadega, mis jäävad allapoole põlve. Neid kannavad nii kihnalsed, kui ka *massakad*² hea meelega. Kihnu meestele kootakse *kapõti*³, mida on ajast-aega kootud nii valgeid, lambamusti, halle kui ka triibulisi. Kohalike meeste seljas saab näha ka *troid*⁴.

Minu loovpraktilise lõputöö uurimisobjektiks on Kihnu sõrmkindad, ajavahemikus 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi lõpuni. Olen oma uurimise tulemusel keskendunud just Eesti Rahva Muuseumi, edaspidi ka ERM, tekstiilikogusse kuuluvatele Kihnu sõrmkinnastele. Kõnealustel sõrmkinnastel on mõnel legendi märgitud hägune periood, näiteks 1800-1900 (ERM A 509:3227/ab). Legendi infost tulenevalt olen määratlenud kudumistegevuse perioodiks 19.sajandi keskpaik tuginedes selle sama ajaperioodi näitele 1800-1900. Uurimise fookuses on Kihnu viis eritüübilist sõrmkinnast:

¹ *kirjakirjadega* - lai punase, valge ja sinisega kootud suka *kirjalapp*

² *massakad* - mandriinimesed

³ *kapõti* - meeste villased sokid

⁴ *troi* - meeste villane kampsun

*ruõsitud*⁵, *vikeldet*⁶, *vanamuõdi*⁷, *kasvatõt-kahandõt*⁸ ja lapilise kirjaga kindarandmega. Olen oma uurimisest välja jätnud Kihnu musta põhilõngaga kootud *muõekjõndad*⁹, mis tulid kasutusele hilisemal ajal ja tekitavad kohalikes kahetisi tundeid - mõned on omaks võtnud ja teised mitte. Uurimisel keskendusin eelkõige viiele eritüübi sõrmkinnaste randmete kudumisvõtetele, et dokumenteerida ERM-is leiduvate Kihnu sõrmkinnaste randmeskeemid. Samuti pöörasin tähelepanu ka sõrmkinnaste kudumistehnikatele – labaosa mustrid, poidla kudumine, materjalide kasutus. Eesmärk on dokumenteerida ja analüüsida, millised tehnilised võtted on ajalooliselt iseloomulikud ning kuidas neid on rakendatud Kihnu eritüübiliste sõrmkinnaste kudumisel.

Uurimisprobleem seisneb Kihnu sõrmkinnaste randmeosade kudumisskeemide ja -tehnikate süstemaatilise kaardistamise puudumises. Tänu sellele inimesed ei tea, kuidas täpselt Kihnu sõrmkindaid kududa ning milliste kudumisreeglitega erinevate kindatüüpide puhul arvestada. Kuigi labaosa mustrid on varasemates käsitlustes hästi esindatud, ei ole randmeosa variatiivsust Eesti Rahva Muuseumi kogus terviklikult analüüsitud. Käesolev uurimus käsitleb randmeskeemide tüpoloogiat ja muutusi ajavahemikus 19. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi lõpuni, keskendudes Kihnu erinevatele sõrmkinnaste kudumistehnikatele.

Varasemalt on Kihnu kirikinnastest juttu Rosaali Karjami ja Kärt Summataveti mitmeaastase koostöö tulemusena valminud raamatus “Kihnu Roosi kindakirjad”. Teoses on Rosaali Karjami, ehk kihnupärase nimega Ärna Roosi, tuntud kui Kihnu Roosi, üles joonistatud kindakirjad nende kirjade selgitustega. Samuti on kirikinnaste peatükk Svea Aaviku koostatud raamatus “Elumõnu”. Peatükki illustreerivad mitmed pildid Kihnu sõrmkinnastest, vana- ja uutmoodi randmekirjast ja erinevad väljajoonistatud kindakirjad. Rohkelt Kihnu kindakirju leidub ka Kärt Summataveti teosest “Loomise vägi. Kihnu Roosi käsitöökogu”. Ilmar Mannineni raamatus “Eesti kindad” on põgusalt mainitud Kihnu kindaid nende labaosas kasutatavate materjalide ja mustrite tõttu. Kihnu kinnastest leidub pilte ka Kalju Konsin, 1972, “Silmuskoosesemed” raamatus. Reet Piiri, 2013, “Suur kindaraamat” annab ülevaate kinnaste maagiast, üleüldistest kudumisvõtetest, kindakirjadest ja ornamendi paiknemisest. Samuti on ta oma raamatus välja toonud ühe paari Kihnu sõrmkindaid labaosa- ja randmekirja mustritega, mis

⁵ *ruõsitud* - roositud

⁶ *vikeldet* - vikeldatud

⁷ *vanamuõdi* - vanamoodi kindavars

⁸ *kasvatõt-kahandõt* - augulise mustriga kindavars

⁹ *muõekjõndad* - moekinnas, villane kinnas värvilise mustriga mustal põhjal

lähemalt uurides on vigaselt märgitud. Randmeskeemidelt puuduvad vitsaline loodus, *pakkude* märkimisel on jäänud märkimata esimene parempidine rida. Keerukorra suund on õige, aga mõlemad ringid on märgitud sama värviga - kohakuti olevad silmused peaksid olema märgitud eri värvidega. (Piiri, 2013, lk 312-313) Kristi Jõeste, 2021, raamat “Eesti silmuskudumine 3. Labakindad” annab hea ülevaate kuidas vanu kindaid uurida, millised vardad ja lõngad omavahel sobivad, infot leiab ka värvikasutusest. Kihnu kinnastest on seal mõned labakindad, kus mustriskeemile märgitud randme- ja labaosa koos silmuste arvu ja tähelepanekutega, näiteks otsakahanduste ja pöidla kudumise osas.

Uurimist toetavad järgmised küsimused:

1. Milliseid sõrmkindakindatüüpe on kogutud kõige enam ERM-i kogude põhjal?
2. Mille poolest erinevad Kihnu viie eritüübi sõrmkinnaste kudumistehnikad?
3. Milliseid materjale on kasutatud Kihnu sõrmkinnaste kasutamiseks?

Minu lõputöö koosneb kahest põhilisest osast - teoreetilisest ja praktilisest.

Teoreetilises osa kirjutamiseks teen tööd kirjandusega, kogudes materjali erialastest kirjanduslikest allikatest seda analüüsides, läbi töötades ja koondades. Teises peatükis kasutan ERM-i esemaliste allikate vaatlust - kokku 47 kindapaari, mis on tehtud MUIS-i põhjal. Kirjeldan viite eritüübilist sõrmkinnast - kudumismaterjale, kindarandmeid, labaosade ja sõrmede kudumist. Lisadesse olen koostanud ka tabeli MUIS-i kogus olevatest Kihnu sõrmkinnaste randmeskeemidest. Praktilises osa koon läbi neli eritüübilist sõrmkindapaari: *ruõsitud*, *vikeldet*, *vanamuõdi* ja *kasvatõht-kahandõht*. Ajalisest survest lähtudes pidin kindaid prioritseerima, mille tõttu ei jõudnud ma enda lõputöö jooksul lapilise kindarandmega sõrmkinnaste kudumiseni. Sõrmkinnaste kudumiseks teen ajast lähtuvad valikud Eesti Rahva Muuseumi ja ERMi Heimtali muuseumi kindakogudest. Enda uurimise teostamiseks kasutan MUIS-i otsingusüsteemi ja käin ka ise uurimisaalis kindaid lähemalt uurimas. Praktilist osa täiendab minupoolne kinnaste kudumisanalüüs. Minu jaoks on oluline anda panus Kihnu käsitöö- ja pärandi uurimusse isikliku seose tõttu Kihnu saarega.

1. Kihnu silmuskudumise ajalugu

Kihnus on naiste käsitööoskus olnud läbi aegade kõrgelt hinnatud. Käsitööga alustati juba varases eas, mida toetasid tüdrukute *ülalistjatsed*¹⁰. Need toimusid jaagupipäevast (25. juuli) paastumaarjapäevani (25. märts) (Kalits, 2006, lk 219). Käsitööõhtuteks tüdrukud kogunesid tavaliselt neljapäeva ja pühapäeva õhtutel. Koosistumised said populaarseteks just pimedatel õhtutel, kui päevad muutusid lühemaks ja tuli toas olemise aeg ära sisustada. Soojemate ilmadega istuti laudas ja jahedamatega avaras toas. Valguse saamiseks kasutati petrooleumilampi, varasemalt ka peergu. Sellised kooskäimised leidsid aset igas külas. (Kalits, 2006, lk 219) Kihnus on ajast aega olnud üheks populaarsemaks käsitööliigiks silmuskudumine. Kooti nii kõndides lehma karjamaale viides, kui ka hobusega pikemaid sõite tehes. Kuna toas ootasid veel teised tööd: kangakudumine, ketramine ja majapidamistööd, siis kasutati kudumiseks juhust väljas olles. (Annuk, 2015) Samuti on kudumine olnud üheks peamiseks Kihnu naise elatusallikaks. Lisaks veimevaka täiendamisele teeniti raha ka rahvameistrite koondis Ukule kudumiseks aastatel 1970-1980 (Summatavet, 2017, lk 60). Tänapäeval korraldab Kihnu Muuseum *üläljõstmõsi ja kohalikku käsitööd* saab osta näiteks Kihnu Kaubamajast, millel ka endal toimiv e-pood.

Kihnus on kasutatud valgete esemete kudumiseks just kevadist villa - see on kõige valgem. Suvine vill läheb päikesega kollaseks ja sügisene vill uhtub. Lammaste niitmisel on võetud seljapealse vill, mis kudumiseks kõige parem. (Summatavet, 2017, lk 6) Kihnu kudumites leidub veel ka musta, mida on ajalooliselt saadud musta värvi lammastelt. Värvu lisavad madarapunane, sinine, kollane, roheline, lilla. Punast lõnga on saadud värvmadara juurest, mida korjati Kihnu ümbruse laidudelt. Sinist lõnga saadi sinikivist ehk indigo pulbrist. Kollane lõng saadi keedetud kaselehtede värvitõmmisest, putkeõitest või paakspuu lehtedest. Ilusat rohelist lõnga on saadud värskete lehtede keeduveest. (Summatavet, 2017, lk 6) Tänapäeval leidub saarel veel lammaste kasvatajaid, aga neid peetakse eelkõige liha saamiseks. Käsitööpoodides on ajaga laienenud lõngavaliku kättesaadavus, mis aitab kokku hoida kuduja väärtusliku aega. Nii ei pea lambaid niitma, ega ka lõngu värvima.

Käsitöö populariseerimiseks korraldatakse mitmendat aastat aprillikuus Kihnu kudumisfestivali, mis on mõeldud kõigile kudumishuvilistele. Tegemist on kolme päevase kudumisüritusega, kus saab kududa koos Kihnu parimate kudujate juhendamisel.

¹⁰ *ülalistjatsed* - käsitööõhtud

Tutvutakse kihnupäraste kudumistehnikatega: kinda- ja soki kudumine, troi- ja mütsi kudumine. Kudumise vahepeale on planeeritud ka ekskursioon kastiautoga, mis viib nii Kihnu muuseumi, kui ka tuletorni juurde. Toimub ka tantsutuba Kihnu pillilastega, eesmärgiks õpetatada Kihnu tantse. Kudumisfestival on suunatud nii kohalikele, kui ka mandriinimestele. See üritus oli ka minu esimene suurem kokkupuude Kihnu käsitööga aastal 2022. Teemaks olid siis meeste sokid ehk *kapõtad*.

Antud peatükis teen lühiülevaate Kihnu silmuskoesemetest: sukad, poolsukad, *kapõtad* ning *troi*. Räägin lähemalt ka Kihnu kirjatud labakinnastest. Selles peatükis ei kirjuta ma põhjalikku ülevaadet Kihnu kirjatud sõrmkinnastest, sest annan neist põhjaliku ülevaate enda lõputöö teises ja kolmandas peatükis. Küll aga tutvustan *muõekjõndu*¹¹, millele enda lõputöö teises pooles põhjalikult ei keskendu.

1.1 Kihnu sukad

Joonis 1. Sukad, ERM HM E 79/ab, ERM

Kihnu sukk ulatub põlvest *vaksajagu*¹² ülespoole (vt. joonis 1). Suka *kirjakiri*¹³ võib *kõrdi*¹⁴ alt näha olla ainult kõndides või tantsides. Paigal seistes paistab *kõrdi* ääre alt vaid sukahambad ning valged põiad. Vanasti naised kandsid pikemaid seelikuid, mis ulatusid *luupse kondini*¹⁵, mis on hüppeliigesest veidikene ülespoole. Sukki aitavad üleval hoida punasest villasest lõngast palmitsetud pastlapaelad, mis seotakse üles põlve alla. (Aav *et al.*, 2019, lk 34). Suka ilu peitub laial sini-puna-valgekirjul *lapi*¹⁶ (vt. joonis 2). Pidulikel sukkadel on eriti kõrged ja ilusad *kirjad*¹⁷. Vanematel sukkadel oli sinist rida *lapi* sisse kootud kaks-kolm korda. Uuematel on aga sinist rida vähemaks

jäänud ja kootakse ainult üks rida. (Aavik, 2009, lk 94-95)

Kui seelikud lühemaks muutusid, hakkasid ka *sukakirjad* rohkem nende alt paistma. Maismaa naised hindasid just *sukakirja* ilu näitamist, seega kooti nende tahtmise järgi *kiri* pisut madalamale, nii et valge põiaosa jäi lühemaks. Kihnu suka ilu tuleb

¹¹ *muõekjõndu* - musta lõngaga kootud värviliste triipudega kindad

¹² *vaksajagu* - väljasirutatud põidla ja esimese v keskmise sõrme vahekaugus rahvapärase pikkusmõõduna

¹³ *kirjakiri* - kõige laiem punase, valge ja sinisega kootud osa sukasääre mustris

¹⁴ *kõrt* - mitmevärviline pikitriibuline seelik

¹⁵ *luupse kont* - kederluu

¹⁶ *lapp* - ühe värvi või motiiviga kujundatud mustri tervikosa

¹⁷ *kiri* - muster

paremini esile kõige laiemal sini-puna-valgekirjalisel *lapil*. Mida kõrgem ja ilusam on *kiri*, seda uhkemad ja pidulikumad on ka sukad.

Joonis 2. Naiste sukk, EVM E 247:70

säärekiri (koosneb kolmest poollapist)

kirjakiri (punase, valge ja sinisega)

sukahambad (sinise, valgega)

1.2 Kihnu poolsukad

Joonis 3. Naiste poolsukad, ERM A 509:3283/ab

Kihnu poolsukad on tänapäeval kohalike noorte seas väga populaarsed (vt. joonis 3). Neid kantakse koos pastelde ja *kördiga* väga hea meelega. Täispikad sukad pidid jalas olema ebamugavad, sest vill torgib nahka. Seetõttu eelistatakse just poolsukki, mis jäävad põlvest allapoole. Poolsukki nimetatakse suka järglasteks, mida kaunistavad suka *kirjalapid* (Aav et al., 2019, lk 34).

1.3 Meeste *kapõtad*

Meeste sokke on Kihnus kootud nii valgeid, lambamusti, halle kui ka triibulisi (vt. joonis 4). Valged sokid olid meestel ikka pidulikuks puhuks. Hallid ja mustad sokid olid igapäevaseks kandmiseks (Annuk, 2015). Hiljem hakati ühevärvilistele sokkidele sisse kuduma ka

Joonis 4. Meeste sokid, ERM HM E 455/ab

värvilisi triipe. Triibu keskele kooti *kiäräd*¹⁸, *vjõltused*¹⁹, *anõsilmad*²⁰ või muud meelepärased *sokikirjad*, mida keegi välja mõtles. (Aav *et al.*, 2019, lk 37) Sokkide kannalla on kombeks kududa ka oma majamärk. Nii on sokikand vastupidavam ja on abiks ka soki peremehe leidmisel. (Aavik, 2009, lk 128)

Triibulised *kapõtad* on ka täna kihnus meeste seas populaarsed. Neid kantakse eriti talvel, et saabaste sees jalgadel soojem oleks.

1.4 Kihnu kirjatud *labakjõndad*²¹

Joonis 5. Labakindad, ERM A 741:14/ab

Sellist tüüpi kindaid kantakse Kihnus kõige enam - nii naised, kui ka mehed. Need on talvel igapäevased kindad, mis aitavad külmal talveilmal käed soojas hoida. Kihnu *labakjõnda* ranne kootakse kas vana- või uutmoodi. Vanamoodi kindavars on kudujale aeganõudvam. Uutmoodi vars on kootud valge lõngaga soonikkoes: kaks parempidi, üks pahempidi (vt. joonis 5). Sooniku lõpus kootakse kaunistav *kiri*, näiteks südamete *kiri*.

Kihnu kinnastel on läbi ajaloo kootud *küüsiline kiri*²², *lapiline kiri*²³ ja *hagadega kiri*²⁴. Labaosa koosneb *suurlapist*²⁵ ja *vahelapist*²⁶. Kudumisel on väga oluline jälgida, et *suurlapp* tuleks kindaselja keskele. *Kiriliku*²⁷ juures muster kokku ei

lähe. Samuti on hea kindavart kududa peenemate varraste ja lõngaga, kui labaosa.

¹⁸ *kiäräd* - aas, silmus

¹⁹ *vjõltused* - diagonaalsed triibud

²⁰ *anõsilmad* - hanesilmad, kudumismuster

²¹ *labakjõndad* - labakindad

²² *küüsiline kiri* - küüntega kindakiri

²³ *lapiline kiri* - ilma küünteta kindakiri

²⁴ *hagadega kiri* - kindakiri, mille pea- või kõrvalmustris keskosas on hagadega ehk küüsiline lapp

²⁵ *suurlapp*, *täislapp*, *terve lapp*, *seljapealse lapp* - kindakirja peamuster, mis kootakse kindaselja keskele

²⁶ *vahelapp* - kindakirja kõrvalmuster, mis kootakse peamustris kõrvale

²⁷ *kirilik* - kudumisrea alguse ja lõpu kokkupuuteala

(Summatavet, 2008, lk 10, 14) Labakinda põial kootakse *kjõndairjas*, otsakahandus tehakse kõikidel Kihnu labakinnastel pooletahiline.

1.5 Kihnu *muõekjõndad*

Joonis 6. Moekindad, ERM HM E 454/ab

Kihnus on nii mehed, kui ka naised kandnud musti *muõekjõndu*. 1958. aastal jagati neid ka veimedena poissmeestele (Aavik, 2009). Tänapäeval pole neid enam veimedena jagatud. Kihnus pole need kandjate seas väga populaarsed, vaid eelistatakse kanda enda saare rahvale omaseid kirjatud kindaid.

ERM-is leiduvate mustade sõrmkinnaste ranne on kootud nagu *kasvatõt-kahandõt*, mida kaunistavad sissekootud värvilistest lõngadest triibud: helesinised, muhuroosad, ererohelised, madarapunased, kollased ja helelillad (vt. joonis 6).

1.6 Meeste *troi*

Joonis 7. Troi, ERM A 175:78

Kihnus hakkas meeste seas *troi* kandmine populaarsust koguma 19. sajandi lõpupoole (vt. joonis 7). Arvatakse, et *troi* nimetus tuleneb rootsi sõnast *troja*²⁸. (Uus, 2012, lk 68) Ajalooliselt on teada, et vanemad *troid* olid ühevärvilised. Tihedama ja “kuulikindlama” *troi* saamiseks kooti ka ühevärvilisi *troisid* kahe lõngaga. 20. sajandil hakati *troisid* kuduma valge-sinisekirjuks. *Troi* alläärde kooti

kandja kaitseks madarapunast. (Annuk, 2015) Mustritena kasutati väikeseid, tihedalt diagonaalvõrguna paigutatud *kirju*, mida kasutatakse ka kirjatud sõrmkinnaste sõrmede kudumisel. Tihti on *troikirjas* kandjat kaitsev kaheksakanda. Ilusamateks peetakse väikese kaheksakannaga ehk *tärnilist kirja*. (Aavik, 2009, lk 134). Praegusel ajal kootakse palju ka

²⁸ *troja* - silmuskoeline või riidest õmmeldud jakk

suurema *kirjaga troisid*. Tänapäeval on *troi* kandmine saarel endiselt väga populaarne. Neid kantakse nii suvel, kui ka talvel. Eriti ilus on jõulude ajal, kui enamus kihnu mehi *troi* selga panevad ja külast - külla käivad nagu saare jõulutraditsioonid ette näevad. Varrastel kootud *troi* on kallis suure töömahu tõttu. Hind võib ulatuda kuni tuhande euron. *Troi* kudujaid on Kihnus vähe, neist kõige tuntum Elly Karjam. Tema käest tellides võib kudumise ooteaeg ulatuda mitme aasta pikkuseks. Pikk ooteaeg ja kõrge hind panevad inimesi masinkootud *troisid* valima.

2. Kihnu sõrmkinnaste analüüs viie kindatüübi näitel

Sõrmkinnaste kudumist hakati õppima 18. sajandi lõpupoole, laiemalt hakkas oskus levima 19. sajandi jooksul (Piiri, 2013, lk 14). 18. sajandi lõpul on eesti naiste kudumisoskust välja toonud ka August Wilhelm Hupel (kodu-uurija, kirikuõpetaja, publitsist, keeleteadlane). Keskmiselt õppisid tütarlapsed kuduma kümnendal eluaastal. Kudumise populaarsust kinnitab ka arhiiviteatis aastast 1664, kus on kirjas, et Matsalust olevat viidud 115 silmuskoeeset Rootsi. (Ojaste, 2010)

Vanemal ajal oli kinnastel lisaks praktilisele osale ka välimuse kujunemisel tähtis osa. Meeste rõivastusele andis täieliku punkti kinnaste vöö vahel kandmine (Manninen, 1927, lk 476). Suur tähtsus oli neil ka pulmakommetes, kui neid jagati näiteks pulmalistele kingituseks (Aavik, 2009, lk 142). Kihnu pulm on ajanud oma populaarsust kaotamas, sest tegu on mitme päevalise sündmusega ja näeb ette suurt eelarvet. Küll aga on pulmakommetest säilinud kinnaste jagamine pulmakülastajatele. Samuti ei ole kadunud Kihnule omaste kinnaste kandmise populaarsus. Need kellel on vanaema elu ja tervise juures kannavad meeleldi nende kootud kindaid. Tuginedes enda kogemusele, saan väita, et tegu on pilkupüüdvate esemetega ja komplimendid kinnastele on tagatud.

Kihnu sõrmkinnaste analüüsis keskendun ERM-is leiduvate Kihnu sõrmkinnaste uurimisele. Selle põhjal olen teinud enda uurimistöö lisadesse tabeli, mis annab täpsema ülevaate kinnaste randmeskeemidest, loodud silmustest, mõnel juhul ka valmistajast, üleandjast, kudumise ajast (vt. lisa 1). Kihnu sõrmkinnaste analüüs on ülesse ehitatud sõrmkinnaste tüüpide liigitamise järgi: *ruõsitud*, *vikeldet*, *vanamuõdi*-, *kasvatõd*-*kahandõd*- ning lapiliste kindarandmetega. Igas alapeatükis lähtun kindlast ülesehitusest: kasutamise ajalugu, kudumismaterjal, kindarandme kudumine, labaosa kudumine, sõrmede kudumine.

2.1 Kihnu valged *ruõsitud* sõrmkindad

Valged *ruõsitud* sõrmkinnaste ajalugu ulatub 19. sajandisse, mil neid peeti kirikukinnasteks. Need olid tähtsal kohal ka pulmakommetes. Pruudi veimevakk sisaldas palju erinevaid kindaid, kuid veimevaka kaanele asetati just valged *ruõsitud* sõrmkindad. (Annuk, 2015) Täna ajaloolisest kandmisest traditsioonidest enam nii kinni ei peeta ning nende kandmise kombed on vabamad. Minu poolt uuritud *ruõsitud* kinnaste kudumistehnika tänapäeval enam kasutust ei leia. Minu vaatluses on kuus paari *ruõsitud* kindaid ERM-i tekstiilikogust. Nende kudumistegevus jääb vahemikku 1800-1922. Mitme kindapaari kudumisaasta on antud

ajavahemikuna, mis algab aastaga 1800. Kahel kindapaaril on välja toodud ka kinnaste kudujad: Noormann, Liis (ERM A 447:258/ab) ja Kiil, Liina (ERM A 509:3227/ab).

2.1.1 Kudumismaterjal

Kihnu *ruõsitud* kinnaste kudumiseks kasutati peamiselt valget põhilõnga, indigosinist ja madarapunast ornamenti. Potisinise saamiseks hapendati lõnga ahju taga uriini sees. Punast saadi madarajuurtega. Täna on materjali leidmine tunduvalt lihtsam. Sobiva põhilõnga leiab hästi varustatud lõngapoest. Samuti ei pea värvima kirjalõngu - keemiliselt värvitud vabrikulõngad on sobivad. *Ruõsitud* kinnaste kudumiseks on hea kasutada näiteks tugevama korrutusega vöö lõnga, mis on ajas vastupidav.

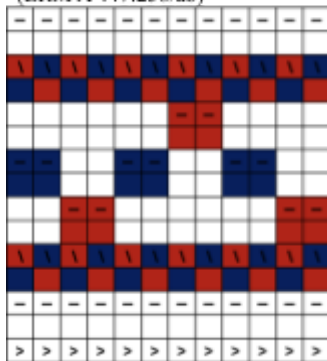
2.1.2 Kindarandme kudumine

ERM-i kindaid analüüsid on Kihnu *ruõsitud* kinnastel vitsaline loomine nii pöidla tagant, kui ka eest võttega. Viiel kindapaaril on vitsa ehk kalasaba suund paremalt vasakule ning ühel paaril vasakult paremale. Kihnu *ruõsitud* kindaid lähemalt uurides näen, et randmeosa kaunistavad kitsamalt kootud *vanamuõdi varrõd*. Kindavarre sisse on kootud *kierud*²⁹, *pakud*³⁰ ja *tagid*³¹ (Uus, 2012, lk 49).

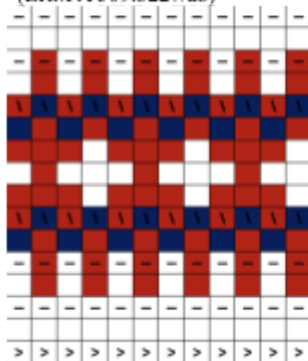
Sellist tüüpi kindavarrele on iseloomulik valge, tumesinine ning madarapunane lõng.

ERM-i kogu põhjal jääb randmeosa silmuste arv vahemikku 84-114. Randmetes on kujutatud ruute, riste ja esineb ka pitsilist, ehk aukudega kootud kindavart (vt. joonised 8-10).

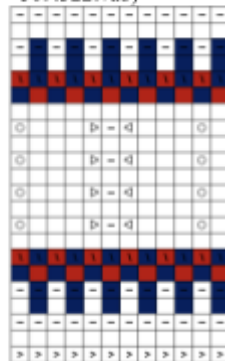
Joonis 8. Ruutudega kindaranne (ERM A 447:258/ab)

Joonis 9. Ristidega kindavars (ERM A 509:3227/ab)

Joonis 10. Pitsiline kindavars (ERM 509:3229/ab)

²⁹ *kierud* - esimesel ringil kududa kahe värviga vaheldumisi parempidiselt. Teisel ringil pahempidiselt vahetades värvide asukohad. lõngu keeratakse töö ees ühtepidi.

³⁰ *pakud* - esimesel ringil kududa kaks silmust ühte ja kaks teistvärvi parempidiselt, teisel ringil samad värvid kohakuti aga pahempidiselt.

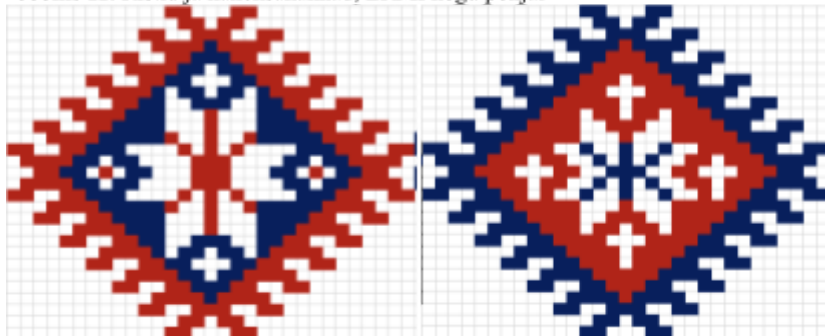
³¹ *tagid* - esimesel ringil kududa kahe värviga vaheldumisi 1:1 parempidiselt, teisel ringil pahempidiselt

2.1.3 *Ruõsitud motiiv*

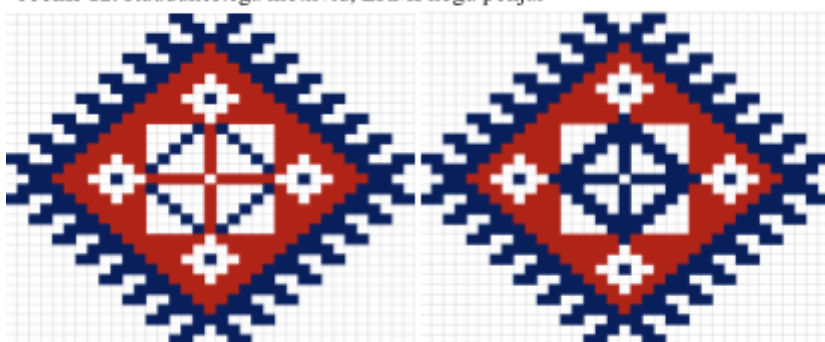
Roosimine meenutab tikandit ja moodustub kudumise ajal silmuste vahele paigutuvatest kirjalõngadest. Kootakse parempidiselt põhilõngaga, samal ajal tõstetakse kirjalõng silmuste vahelt kord paremale ja pahemale poole. (Kivilo, 1992, lk 28). Selleks, et roositud motiivis jääksid lõngajooksud sirged, peab jälgima, et kirjalõng jääks põhilõnga alla, mitte peale.

ERM-is leiduvate *ruõsitud* kinnaste põhjal selgub uurimisperioodil teistest selgelt erinev

Joonis 11. Ristid ja kaheksakannad, ERMi kogu põhjal

Joonis 12. Ruudukestega motiivid, ERMi kogu põhjal

kudumistehnika eripära - *ruõsitud* motiiv on loodud üle ühe silmuse ning lõng moodustab silmuste vahel kaheksaid. Sellist kudumistehnika kulutab rohkem lõnga. ERM-is leiduvate roositud kinnaste ornamentidest leidub ristiga, ruudukujulisi ja ka erineva kaheksakanna kujundiga motiive (vt. joonised 11-12).

2.1.4 *Labaosa kudumine*

Kihnu *ruõsitud* kinnastel on roositud motiiv ainult kindaseljal. Kinda alumisest servast väikese sõrme otsani jookseb vikkellkude. Samuti paikneb vikkellkude põidlakiilu ümber, mis ulatub põidlaavast sõrmede alguseni. Põidlakiilu alla kootakse parem- ja pahempidistest silmustest kaheksakanna või kaldruutu meenutav motiiv. ERM-i *ruõsitud* sõrmkinnaste laius jääb vahemikku 9.0-12.0 cm.

2.1.5 *Sõrmede kudumine*

Kihnu *ruõsitud* sõrmkinnastel on enamasti sõrmed kootud ühele kõrgusele. Sõrmede otsakahandused on tehtud kolmest kohast iga varda lõpus kaks silmust kokku kududes. Põidlad on kootud põidlakiiluga, mis kootakse peale parem- pahempidiste silmustega kootud

märgi kohale. Pöidlakiilu ääristavad eri variatsioonidega viklid: sik-sak-, auguline (vt. joonised 13-15).

Joonis 13. Vikkel, ERM A 447:258/ab

Joonis 14. Vikkel, ERM A 509:3227/ab

Joonis 15. Vikkel, ERM A 509:3226/ab

2.2 *Vikeldet* Kihnu sõrmkindad

Vikeldet esemeid leidub 19. sajandist. Kihnu *vikeldet* silmuskoelistel esemetel moodustavad ristatud silmused diagonaalsete joontega koepindu. (Pink *et al.*, 2014, lk 202) Vikli silmuseid tõstetakse üle teineteise igal real. Silmuse vahetamine esimese silmuse tagant annab diagonaali suunaga alt vasakule. Silmuse vahetamine esimese silmuse eest annab diagonaali suuna alt paremale. (Kivilo, 1992, lk 28) Viklimuster on kootud valge lõngaga, mis toob vikli paremini esile. Kihnu sõrmkinnastel on viklijoon kombineeritud nii parem- kui pahempidisel taustal. Minu vaatluses on seitse paari *vikeldet* kindaid ERM-i tekstiilikogust. Nende kudumise tegevus jääb vahemikku 1821-1929. Ühelgi kindapaaril pole kuduja teada.

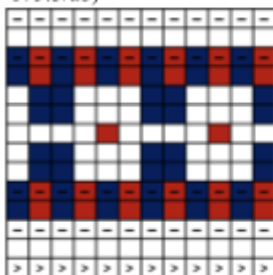
2.2.1 Kudumismaterjal

Vikeldet sõrmkinnaste labaosa on ühevärviline ja kudumiseks on kasutatud naturaavalget lõnga. Kindaranne on kitsam versioon *vanamuõdi* kindavarrest, mille kudumiseks kasutatud madarakarva punast, mustjasinist ja naturaavalget lõng.

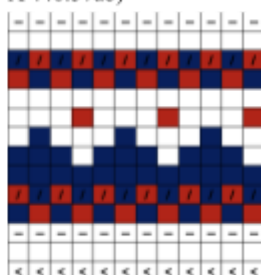
2.2.2 Kindarandme kudumine

ERM-i kindaid analüüsid selgus, et *vikeldet* kinnaste silmuste loomisel on kasutatud nii pöidla eest, kui ka pöidla tagant silmuste loomise tehnikat. Viiel kindapaaril on vitsa ehk kalasaba suund paremalt vasakule ja kahel paaril vasakult paremale (vt. joonised 16-17). Analüüsitavate kinnaste silmuste arv jääb vahemikku 84-108.

Joonis 16. Vitsa suund
paremalt vasakule (ERM A
175:3/ab)

Joonis 17. Vitsa suund
vasakult paremale (ERM
A 446:57ab)

2.2.3 Labaosa kudumine

Kihnu kinnastel jääb vikeldatud osa kinda labaosal keskmisest sõrmest väikse sõrme poole. Üldiselt on vikeldatud osa käeseljal koos kinda ääres labaosa algusest väikese sõrme kahandamiseni jooksva äärevikliga. ERM-i kogust jääb silma enne 1929. aastat kootud erandlik kindapaar, kus labaosal on mitmest motiivist vikeldatud kaunistus nimetissõrmest kuni väikese sõrmeni. Ilmselt on sellel kindapaaril pöidlakiil liiga varda algusesse tehtud ja seetõttu on viklid veidi ka nihkes (vt. joonis 18). Viklitega on kujutatud ka tähte käeseljaosale (vt. joonis 19). Kududes üht viklit suunaga vasakule ja teist samal real suunaga paremale ristuvad need poole peal ja moodustavad justkui risti, mis tuleb kudumisele ka minu loovpraktilises osas (vt. peatükk 3). 1821. aasta kinnastel on vikked mõlemal pool ääres suunaga keskele (vt. joonis 20). Kõikidel kinnastel on labaosas silmuseid enne vikli kudumist kasvatatud. Vikli kudumisel kinda laius tõmbab kokku. ERM-i vikeldatud sõrmkinnaste laius jääb vahemikku 10.0-11.0 cm.

Joonis 18. Kindamuster nihkes, ERM A 1020:33/ab

Joonis 19. Tähekujuline vikkel, ERM A 509:2735/ab

Joonis 20. Vikkel äärtest suunaga keskele, ERM A 175:3/ab

2.2.4 Sõrmede kudumine

Kihnu *vikeldet* sõrmkinnaste sõrmedele on paar ringi vahele kootud - näpud ei hakka ühelt kõrguselt. Samuti ei jätku labaosas kaunistavad viklid sõrmedel, välja arvatud väikese sõrme vikkel. Silmuste jaotamisel tuleb siiski arvestada viklite paiknemisega, sest sõrmed jäävad viklitega kohakuti (vt. joonised 18-20). Sõrmede otsakahandused on tehtud kolmest kohast iga varda lõpus kaks silmust kokku kududes. Pöidlal on kootud pöidlakiiluga, mis kootakse peale parema- pahempidiste silmustega kootud märgi kohale. Pöidlakiilu ääristavad viklid.

2.3 Kihnu vanamuõdi randmega sõrmkindad

Kirjutud kinnastele on iseloomulik kahe või rohkema eri värviga lõngaga kudumine. Selliseid kirjutud kindaid hakati kuduma 18. sajandil. Need olid kandjal käes tunduvalt soojemad ja ka vastupidavamad, kui ühevärvilise labaosaga *ruõsitõt* ja *vikeldet* kindad (Piiri, 2013, lk 11).

Minu vaatluses on 11 paari *vanamuõdi* kindaid ERM-i tekstiilikogust. Nende kudumistegevus jääb vahemikku 1882 - 1986. Kahel kindapaaril on teada ka kudujad: Hallik, Mari (ERM 1344) ja Köster, Madli ema (ERM A 509:2733/ab).

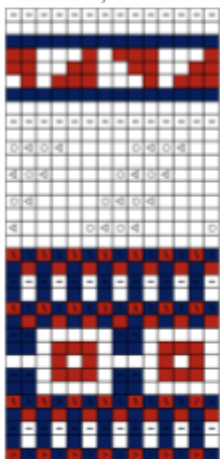
2.3.1 Kudumismaterjal

Vanamuõdi kindavarred kootakse kolme lõngaga – mustjassinise, madarapunase ja naturaalvalgega. Labaosa kootakse naturaalvalge ja mustjasinisega.

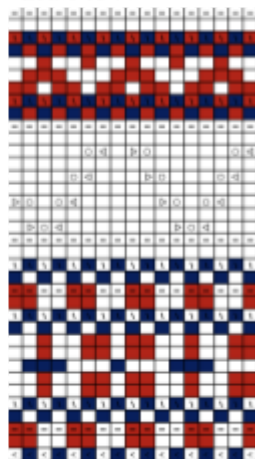
2.3.2 Kindarandme kudumine

ERM-i Kihnu *vanamuõdi* sõrmkinnastel on silmuste loomisel kasutatud nii pöidla eest, kui ka pöidla tagant silmuste loomist (vt. joonised 21-22). 10 kindapaaril on vitsa ehk kalasaba suund paremalt vasakule ja ühel paaril vasakult paremale. Analüüsitavate kinnaste silmuste arv jääb vahemikku 86-114. *Vanamuõdi* kindarandmed on kõrgemad ja ajaliselt ajakulukamad just Kihnule omaste *tagide*, *pakkude* ning keerukordade kudumise tõttu. Igal real tuleb kududa mitme lõngaga korraga ja neid omavahel vahetades.

Joonis 21. Vitsa suund paremalt vasakule, ERM A

Joonis 22. Vitsa suund vasakult paremale, ERM 1344

2.3.3 Labaosa kudumine

ERM-i Kihnu *vanamuõdi* sõrmkinnastel jääb silma, et ühel kindapaaril on *siidilapiline kiri* (vt. joonis 23). Ülejäänutel puudub Kihnule omane *küüsiline kiri* ning *kirja* motiivid korduvad diagonaalselt. Leidus ka kindamuster, millel on kujutatud silmusnelinurka (vt. joonis 24). Tegu on nõiamärgiga, mis üksinda kasutades omab halba mõju. Koos õiega, mis on ühtlasi õnnemärk, tugevdab nõiamärk juuresoleva märgi mõju (Aavik, 2009, lk 150). Labaosa- ja sõrmekirjad erinevad teineteisest mustri poolest. Kihnu kirjatud kinnastel labaosa *kiri* esimesel ja viimasel vardad kokku ei pea minema. Järgmine musterring algab järgmiselt mustri realt.

Labaosa kududes on tavapärane igale vardale kaks või rohkem silmust juurde kasvatada. *Kirjatud kiri* on tihedamalt kootud ja võib hiljem kokku tõmmata. ERM-i *vanamuõdi* sõrmkinnaste laius jääb vahemikku 10.0-12.5 cm.

Joonis 23. Siidilapiline, ERM 1344

Joonis 24. Nõiamärgiga muster, ERM 1333/ab

Joonis 25. Üleni troikirjas, ERMA 728:67

2.3.4 Sõrmede kudumine

Kihnu sõrmkinnastel on üldiselt *sõrmekiri* erinev labaosas kootavast. Sõrmkinnastel on sõrmede ja pöidla kirjaks *troikiri*, mis on väiksem ja lihtsam kududa. *Troikirja* kasutatakse ka lastekinnaste kudumisel, sest need on mõõdult väiksemad. ERM-i kogust jääb silma paar sõrmkindaid, kus on terve kinnas kootud *sõrmekirjas*, ehk kasutatud väiksemat *troikirja* (vt. joonis 25). Neljal kindapaaril on sõrmed kootud *anõsilmädega* (vt. joonis 26). Kolmel kindapaaril on sõrmed kootud kaheksakanna mustriaga (vt. joonis 27). Kolmel kindapaaril on sõrmed geomeetrilise mustriaga (vt. joonis 28). Kahel kindapaari *sõrmekiri* meenutab neljalehelist ristikeina (vt. joonis 29). Seitsmel kindapaaril on sõrmed kootud ühele kõrgusele. Neljal kindapaaril on sõrmede vahele kootud paar ringi lisaks. Otsakahandused on

Joonis 26. Anõsilmädega, ERM 1333/ab

Joonis 27. Kaheksakand, ERMA 290:766/ab

Joonis 28. Geomeetrilised, ERMA 509:2772/ab

Joonis 29. Neljalehelist ristikeina, ERMA 509:2733/ab

tehtud ringselt, iga varda lõpus kaks silmust kokku kududes. Kirjatud sõrmkinnastel põidlakiilu ei ole kootud. Keskmiselt on ERM-is leiduvatel sõrmkinnastel põidla ette jäetud 20 silmust. Põialt alustatud küllaltki varda algusest - kaks kuni kolm silma jäänud varda algusest.

2.4 Kihnu kasvatõt-kahandõt randmega sõrmkindad

Minu vaatluses on 20 paari *kasvatõt-kahandõt* kindaid ERM-i tekstiilikogust. Seda tüüpi kindaid on ERM-i kogus kõige enam. *Vanamuõdi* sõrmkinnastest eristab neid just randmeosa. *Vanamuõdi* kindavars on kootud peamiselt punase, sinise ja valge lõngaga, kuid *kasvatõt-kahandõt* on värvivalik rikkalikum. Samuti erinevad need randmeosa kudumistehnikate poolest. *Vanamuõdi* kindavarrel on kootud *kierud*, *pakud*, *tagid*, kirjatud paari sentimeetri laiune osa. *Kasvatõt-kahandõt* randmeosal on enamasti üle kahe ringi lõngatooni vahetatud, jälgides ühtselt silmuste kasvatamise ja kahandamise mustrit. Labaosa kudumine on sama, mis *vanamuõdi* kinnastel.

ERM-is olevate Kihnu sõrmkinnaste kudumistegevus jääb vahemikku 1860-1999. Selle kindatüübi puhul on kõige enam teada ka nende kudujad. Neljal inimese poolt on kogusse jõudnud kaks paari kindaid. Need kudujad on: Köster, Tiiu (ERM A 771:454/ab, ERM A 771:455/ab), Pärt, Mari (ERM A 1020:61/ab, ERM 1434/ab), Raud, Anu (ERM HM E 66, ERM HM E 65/ab), Lilles, Maria (ERM HM E 508, ERM HM E 507/ab).

2.4.1 Kudumismaterjal

Kihnu *kasvatõt-kahandõt* kindavarrega sõrmkinnaste randmetel on kootud valgel taustal roosat, erinevas toonis siniseid, rohelist, roosasi, kollaseid, punaseid ja pruune lõngatoone. Rohke värvivalik tuleneb sünteetiliste lõngavärvide tulekuga 19. sajandi keskpaigal, mil muutus aniliinvärvidega värvimine populaarsemaks (Jõeste, 2021, lk 14).

2.4.3 Kindarandme kudumine

Kindaranne on väga värviline ja pitsiline, mis moodustub silmuste kasvatamisest ja kahandamisest. Võrreldes teiste Kihnu sõrmkinnaste randmetega, siis seda tüüpi ranne on kõige venivam. Küll aga võib oma augulise mustri poolest olla ebapraktilised, sest auguline kude võib ajas kiiremini katki minna. Kui teistel kindatüüpidel on keerukorrad peamiselt valge-, punase- ja sinise lõngaga kombineeritu, siis *kasvatõt-kahandõt* jäi silma ka pruuni- ja roosa lõnaga kootud keerukord (vt. joonis 30). Antud kinnaste autor on mandrilt pärit Anu Raud, kes kodus eelnimetatud sõrmkindad praktiliselt olles. Selline värvide kombinatsioon pole

Kihnule omane. Leidus ka kindapaare, mille kindarandme lõpetuseks kootud kitsad mustriribasid või kahe keerukorra vehela kootud auguline kude (vt. joonised 31-32). ERM-i kindaid analüüsid selgus, et *kasvatõd-kahandõd* kinnaste silmuste loomisel on kasutatud nii pöidla eest, kui ka pöidla tagant silmuste loomise tehnikat. Kirjakord 12 silmust. 17 kindapaaril on vitsa ehk kalasaba suund paremalt vasakule ja kolmel kindapaaril vasakult paremale. Analüüsitavate kinnaste silmuste arv jääb vahemikku 84-118.

Joonis 30. Roosa ja pruuniga keerukord, ERM HM E 66

Joonis 31. Mustririba, ERM HM E 508

Joonis 32. Kahe keerukorra vahel auguline kude, ERM A 290:764/ab

2.4.2 Labaosa kudumine

ERM-i kogu põhjal on seitsmel paaril labaosa kootud pruuni ja valge lõngaga. 13 kindapaaril sinise ja valge lõngaga. 11 paaril on kootud sõrmkinnaste labaosale *küüsiline kiri* (vt. joonist 33). Kolmel kindapaaril on kootud *lapiline kiri* (vt. joonist 34). Kuuel kindapaaril on muster paigutatud korrapäraselt kasutades ühte motiivi - diagonaaltõrguna paigutatud kiri (vt. joonist 35). Kinnaste laius jääb vahemikku 9,0-12,5 cm.

Joonis 33. Küüsiline kiri, ERM HM E 1069

Joonis 34. Lapiline kiri, ERM HM E 508

Joonis 35. Diagonaaltõrk, ERM HM E 65/ab

2.4.4 Sõrmede kudumine

ERM-i Kihnu sõrmkinnastel on 10 paaril 20-st on sõrmed kootud samale kõrgusele. Ühel paaril on sõrmed kootud kirbukirja (vt. joonis 36). Kirbukirja on Kihnus kasutatud *peotamisel*³² (Aavik, 2009, lk 143). Ühel kindapaaril on sõrmekiri geomeetiline (vt. joonis 37). Enamus *kasvatõt-kahandõt* sõrmkinnastel on sõrmed kootud kaheksakanna mustriga (vt. joonis 38). Sõrmkinnaste otsakahandused on kootud ringselt, iga varda lõpus kaks silmust kokku kududes. Kirjatud sõrmkinnastel pöidlakiilu ei ole kootud. Keskmiselt on ERM-is leiduvatel *kasvatõt-kahandõt* sõrmkinnastel pöidla ette jäetud 20 silmust. Põialt alustatud küllaltki varda algusest - kaks kuni kolm silma kootud varda alguses ja alustatud pöidla loomisega.

Joonis 36. Kirbukiri, ERM HM E 66

Joonis 37. Geomeetiline, ERM A 290:764/ab

Joonis 38. Kaheksakand, ERM A 175:14/a

2.5 Kihnu lapilise randmega sõrmkindad

Lapilise randme kudumine on kõikidest eelnevatest randmetüüpidest märksa ajamahukam. Seetõttu on neid ka vähem kootud. Seda näitab ka ERM-i kogus olevate Kihnu lapiliste sõrmkinnaste vähesus. Minu vaatluses on kolm paari lapilise kindavarrega kindaid ERM-i tekstiilikogust. Ainult ühel paaril on kudumistegevus teada ja see jääb aastasse 1983. Teada on ka üks kuduja - Karjam, Rosalie (ERM A 714:13/ab).

2.5.1 Kudumismaterjal

Lapilise randme jaoks on kasutatud valget, sinist, punast, roosat ja rohelist lõnga. Labaosades on kasutatud mustjassinist, erksinist ja valget lõnga.

³² *peotamine* - kui kinda pihuosa on ära lagunenu ja kootakse uuesti

2.5.2 Kindarandme kudumine

Kõigil kolmel paaril on silmuste loomisel kasutatud pöidla tagant loomist. Vitsa ehk kalasaba suund paremalt vasakule. Randmeosa silmuste arv on 104 ja 108. Lapiline osa koosneb 5, 7 ja 9 lapireast. Kõik lapid on viie silmuse laiused. Sellise viie silmuselise lapi jaoks tuleb ülesloomisel arvestada 10 silmust. Enamjaolt vahelduvad sinine ja punane lapp, vahele on kootud rida valgeid lappe, millele omakorda on vahele kootud näiteks roosasid või rohelisi lappe (vt. joonised 39-41). Kinnastel on kahandatud kohe esimesel real (vt. lisad 7-9). Sellele viitab iga lapi nurgas olev eelmise lapirea värvi nõksak (Pink *et al.*, 2023, lk 274).

Kokkuvõtmise kohtades on näha ka eelmise lapirea värv, mis paistab silmuste vahelt. Selle vältimiseks tuleb kududa üks parempidine lisa lapiring üle kõikide lappide, korjates lappide külgedelt uued silmused ja kootakse sama lõngaga läbi ka juba olemasolevad silmused (Pink *et al.*, 2023, lk 277).

Joonis 39. ERM HM E 121

Joonis 40. ERM HM E 514/ab

Joonis 41. ERM A 741:13/ab

2.5.3 Labaosa kudumine

Labaosa on kahel kindapaaril kootud mustjasinise ja valge lõngaga ning kolmandal kindapaaril erksinise ja valge lõngaga. Labaosas on kootud nii *küüsilist*, kui ka *lapilist kirja*. ERM HM E 514/ab kindapaari labaosamuster koosneb *suurlapist* ja *vahelapist*. Kihnu kirikinnastel on oluline, et *suurlapp* jääks kindaselja keskele. ERM HM E 121 kindapaarilmon kootud lapiline kindamuster, kus puuduvad *küüned*. ERM A 741:13/ab kindapaaril on kootud *hagadega kiri*, ehk kindakiri, mille pea- või kõrvalmusteri keskosas on hagadega ehk küüsiline lapp. ERM-i lapilise kindarandmega kinnaste laiused on 10,5 cm, 11,0 cm ja 11,5 cm.

2.5.4 Sõrmede kudumine

Sõrmed on kootud erinevatele kõrgustele. Sõrmekirjad on samuti *troikirjas* nagu ka *vanamuõdi* ja *kasvatõd-kahandõd* sõrmkinnastel. Ühel kindapaaril on sõrmed kootud *anõsilmädega* (vt. joonis 42). Teisel kindapaaril on kootud geomeetiline sõrmekiri (vt. joonis

43). Kolmandal kindapaaril on sõrmed kootud kaheksakanna mustriga (vt. joonis 44). Otsakahandused on tehtud ringselt, iga varda lõpus kaks silmust kokku kududes. Kirjatud sõrmkinnastel põidlakiilu ei ole kootud. Keskmiselt oli ERM-is leiduvatel sõrmkinnastel põidla ette jäetud 20 silmust. Pöialt alustatud küllaltki varda algusest - kaks kuni kolm silma kootakse varda algusest ja alustatakse põidla loomisega.

Joonis 42. *Anõsilmaid*, ERM A 741:13/ab

Joonis 43. Geomeetiline, ERM HM E 514/ab

Joonis 44. Kaheksakand, ERM HM E 121

3. Loovpraktiline osa - Kihnu sõrmkinnaste kudumine

Lõputöö loovpraktilise osaks olen kudunud neli sõrmkindapaari, mis on minu poolt kohandatud ja kootud võimalikult originaalilähedaselt. Kogu nelja sõrmkindapaari kudumisprotsessi olen analüüsinud ja dokumenteerinud käesolevas peatükis. Järgnevad neli kindapaarid on välja valitud kasutades Eesti Muuseumite Veebivära - MUISi. Kõik neli kindapaari kuuluvad Eesti Rahva Muuseumi esemekogusse ja käisin neid ka ise uurimissaalis lähemalt analüüsimas. Praktilises osas kirjeldan *ruõsitud*, *vikeldet*, *vanamuõdi*- ja *kasvatõd-kahandõd* kindavarrega sõrmkindad. Jätsin praktilisest osast välja lapilise kindavarrega sõrmkinnaste kudumise. Põhjuseks ajaline piirang, mille põhjal langetasin otsuste kududa Kihnus kõige enam kasutusel olevaid sõrmkindaid, seda just kinnaste randmetüüpe silmas pidades.

Olen varasemalt kudunud Kihnu labakindaid, aga sõrmkinnaste kudumise kogemus mul siiani puudus. Kihnu labakinnaste kudumisel olen kasutanud seni loodud kudumisraamatuid, näiteks 2021, raamat “Eesti silmuskudumine 3. Labakindad”. Sellest tekkis mul isiklik huvi õppida kuduma erinevaid Kihnu randmeosadega sõrmkindaid ja nende randmemustrid dokumenteerida. Millest lähtuvalt tuli ka minu lõputöö suurem idee kajastada kogu Kihnu sõrmkinnaste kudumisprotsessi, et välja tuua silmuste arv, materjali valik, kasvatused-kahandused, randme- ja labaosa mustriskeemid.

Praktilise töö eesmärk on kududa ERM-i tekstiilikogust 19. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi lõpuni olevate kinnaste põhjal koopialähedased sõrmkindad. Olen loonud mustriskeemid ja kirjeldanud kudumisprotsessi nelja sõrmkindapaari näitel. Välja toodud jooniste ja kirjelduste eesmärk on võimaldada kudumishuvilistel saavutada originaalilähedane tulemus, jälgides Kihnu traditsioonilisi töövõtteid ja mustreid. Analüüsis olen välja toonud ka tähelepanekud, kuidas läbi enda kogemus pole üks või teine valik andnud ideaalset kudumistulemust. Mustriskeemide mõistmiseks olen loonud tabeli, kus olen kasutanud endale meelepäraseid tingmärke. Kasutasin selleks vabavara programme - Microsoft Excel ja PatternGenius (vt. lisa 2).

3.1 Kihnu *ruõsitud* sõrmkindad ERM A 509:3229/ab

Joonis 45. ERM A 509:3229/ab

Joonis 46. Originaalilähedane

Originaal sõrmkindad kuuluvad Eesti Rahva Muuseumi kogusse, kootud 1800-1922 (vt. joonis 45). Sõrmkinnaste laius on 11,0 cm, pikkus 24,5 cm. Pöidla laius 4,5 cm ja pikkus 6,5 cm. Minu kootud kinnaste laius 11,5 cm, pikkus 24,0 cm. Pöidla laius 4,5 cm ja pikkus 7,0 cm (vt. joonis 46).

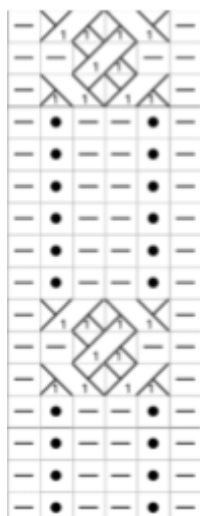
Materjali valik: Randme- ja labaosa kudumiseks kasutasin 7/2 jämedusega valget lõnga, mis väga sarnane 8/2 lõngale. Originaalil oli kasutatud tänapäevases mõistes 8/2 sarnast lõnga. Randme- ja roositud motiivi kudumiseks kasutasin 6/2 madarakarva punast ja sinist vöö lõnga. Kudumiseks vajaminevad lõngad tellisin Saara Kirjastuse e-poest. Sõrmkindad kudusin 1,5 mm varrastega.

Loodus: Vitsaline loomine pöidla eest - 84 silmust, vardal 21 silmust. Vitsa ehk kalasaba suund on vasakult paremale.

Randmeosa kudumine: Peale loodust on kootud valge lõngaga üks ring parempidi ja teine ring pahempidi. Peale seda on kootud *tagid* (esimesel ringil kootud sinise ja valge lõngaga vaheldumisi 1:1 parempidiselt, teisel ringil pahempidiselt). Järgneb punase ja sinise lõngaga kootud keeratud vits, kus lõngu on keeratud töö eest alt ülesse võttega. Seejärel on kootud valge lõngaga pitsiline kude, mille kohale on kootud taas sinise ja punasega Kihnu vits (lõngad keeratud töö eest alt ülesse). Sinise ja valge lõngaga *tagid*. Kootud ring parempidi ja ring pahempidi (vt. lisa 3).

Labaosa kudumine: Labaosa kudumisel tuleb märgata, et kinda alumisest servast kuni

Joonis 47. Vikkel

väikese sõrme otsakahanduseni jookseb vikkel (vt. joonis 47). Vikli silmuseid on vahetatud iga kuue rea tagant. Vikli laius on kuus silmust. Siinjuures on oluline jälgida, et vikli parempidiste silmuste kudumiseks läheb varras silmusesse varda tagant ja kootakse parempidi läbi. Nii jääb vikkel koepinnale reljeefsemalt.

Peale randmeosa on silmuseid juurde kasvatatud. Kuna roositud motiiv on 31 silmust lai, siis kasvasin ka enne põidlakiilu igale vardale kaks silmust juurde. Igale vardale jäi peale silmuste kasvatamist 23 silmust.

Roositud motiiv: Roosimisega on alustatud randmeosa lõppedes 4 cm kõrguselt. Roositud motiivi kõrgus on 6 cm (vt. joonis 48). Antud Kihnu roositud kinnastelt on näha, et roosimine toimub üle ühe silmuse. Töö pahupoolelt näeb, et lõng on justkui põimitud, moodustades kaheksa silmuste vahele (vt. joonis 49).

Joonis 48. Roositud motiiv

Joonis 49. Kinnaste pahupool.
Foto: K. Vahtmeister

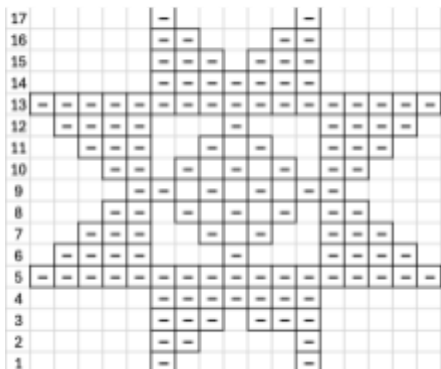

Põidla kudumine: Põidlakiilu alla jääb parem- ja pahempidistest silmustest kootud kaheksakanna märk, mille kudumist on alustatud 1 cm kõrguselt randmest (vt. joonis 50). Kaheksakanna lõpus ja põidlakiilu kudumise alustamisel tuleb jälgida ka, et põidlakiilu mõlemale poole jäävad viklid, mille joonis vastab labaosa kudumisel viidatud vikli joonisele (vt. joonis 51).

Põidlakiil kootakse kaheksakanna kohale, ehk siis alustatakse kaheksakanna skeemilt vaadatuna 15. reast. Vikli kudumisel põidlakiilu kõrvale, tuleb parema käe kinda varda

alguses kududa kuus silmust parempidi, kududa vikkkel kuue silmuse ulatuses ja jätkata põidlakiilu kudumisega (vt. joonis 52).

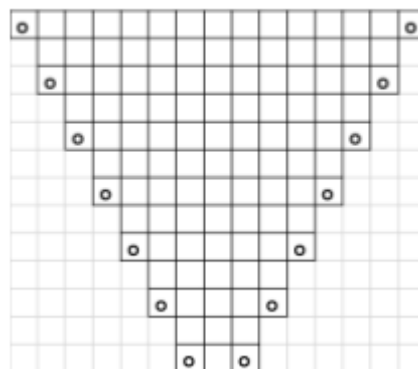
Joonis 50. Kaheksakand

Joonis 51. Roositud kinnas.
Foto: K. Vahtmeister

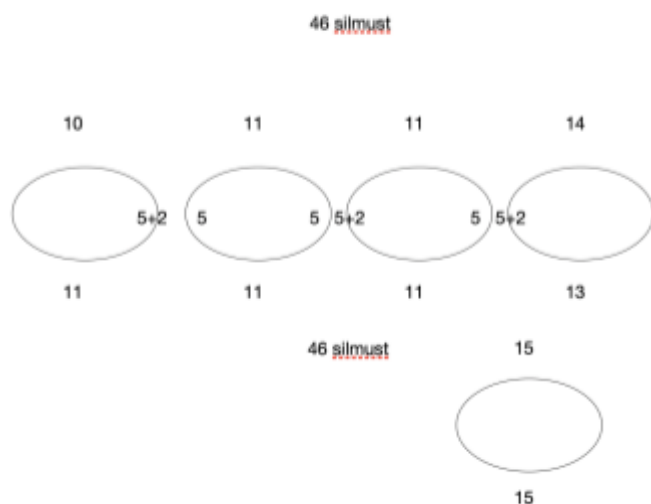

Joonis 52. Põidlakiil

Sõrmede kudumine: Originaalil on sõrmed kootud kõik samale kõrgusele. Enda kinnastel kudusin sõrmed erinevale kõrgusele - nii istub kinnas paremini kätte. Enamasti jätsin sõrmede vahele viis silmust, laiemalele sõrmedele jätsin 5+2 silmust (vt. joonis 53). Selleks, et sõrm liiga lai ei jääks võib silmuseid küljelt paaril korral kahandada. Sõrmeotste kahandused on tehtud ringselt. Sõrmeotsad kahandatud ringselt, iga varda lõpus kudusin kaks silmust parempidi kokku. Kui igale vardale jääb kolm silmust, siis võib need lõnga ja nõelaga kokku tõmmata, sõrmeots pistetega kinnitada ja lõngajupp kinnitada töö pahupoolele. Nii jääb ilus ümar sõrmeots.

Joonis 53. Sõrmede jaotamise skeem.

3.2 Kihnu *vikeldet* sõrmkindad ERM A 509:3209/ab

Joonis 54. ERM A 509:3209/ab

Joonis 55. Originaalilähedane

Originaal sõrmkindad kuuluvad Eesti Rahva Muuseumi kogusse, kootud 1820-1922 (vt. joonis 54). Sõrmkinnaste laius on 11,0 cm, pikkus 25,0 cm. Pöidla laius on 4,0 cm ja pikkus 8,0 cm. Kootud jämedama ehk 8/2 lõngaga ja kasutatud 1,5 mm vardaid. Minu kootud kinnaste laius on 11,0 cm, pikkus 23,0 cm. Pöidla laius 4,0 cm ja pikkus 7,0 cm (vt. joonis 55).

Materjali valik: *Vikeldet* Kihnu sõrmkinnaste kudumiseks otsustasin kasutada peenemat 12/2 lõnga, et kindad istuksid kätte väiksemale käele. Kitsama vanamoodi kindavarre kudumisel kasutasin madara- ja potisinisekarva 12/2 lõnga. Labaosa kudumisel kasutasin samuti 12/2 jämedusega hele-tumevalget lõnga. Lõngad tellisin Saara Kirjastuse e-poest. Kindad kudusin 1,25 mm varrastega.

Loodus: Vitsaline loomine pöidla tagant - 108 silmust, vardal 27 silmust. Vitsa ehk kalasaba suund on paremalt vasakule.

Randmeosa kudumine: Antud sõrmkinnastel on randmeosas kootud kitsam vanamoodi kindavarre (vt. lisa 4).

Labaosa kudumine: Labaosa kootud ringselt valge lõngaga. Labaosa kudumisel otsustasin enda kinnastele silmuseid juurde mitte kasvatada, kuigi originaalil on seda tehtud. Originaalil on labaosal kasvatatud peopesapoolses küljes kaks lisasilmust ja käepealses osas neli lisasilmust. Jätkasin 27 silmust vardal kudumisega. Vastasel juhul oleksid kindad

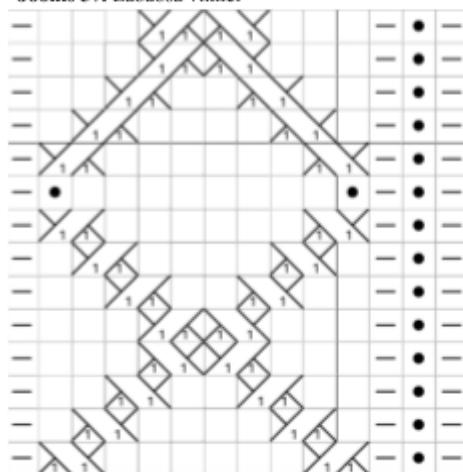
mulle liiga laiad tulnud, selle silmuste arvuga istuvad kindad mulle kätte. Külje vikkal algab peale randmeosa kudumist ja ulatub väikese sõrmeotsa kahandamise alguseni. Selle vikli laius on 4 silmust ja pöördub iga 4 silmuse tagant (vt. joonis 56).

Kinda seljaosale on paigutatud keskmisest sõrmest väikese sõrme alguseni vikkal, mille laius on 39 silmust (vt. joonis 57). Vikkal moodustab justkui rombi, mille ääresilmused tuleb kududa parempidiste keerdsilmustena.

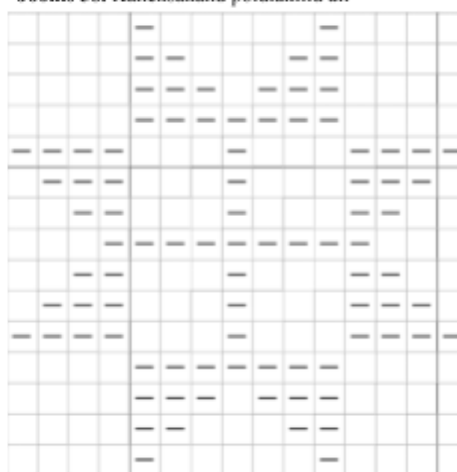
Joonis 56. Küljevikkal

Joonis 57. Labaosa vikkal

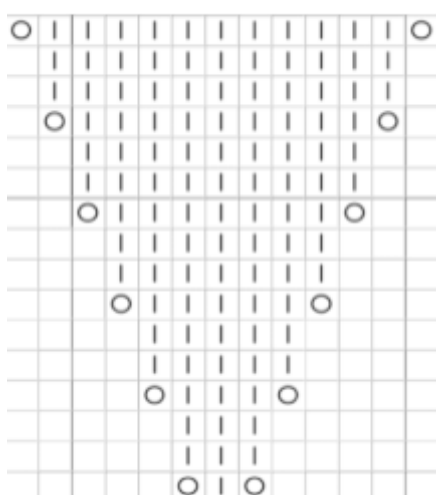

Joonis 58. Kaheksakand pöidlakiilu all

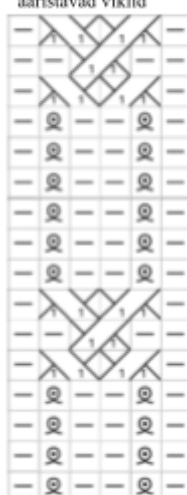

Pöidla kudumine: Pöidlakiilu alla jääb pahempidiste- ja pahempidistest silmustest kootud kaheksakanna märk, mille kudumist originaalil on alustatud 1 cm kauguselt randmest (vt. joonist 58). Minu kinda kudumisel on kasutatud 12/2 lõnga ja seetõttu alustasin märgi kudumist kõrgemalt - 2,5 cm. Nii istub kinnas paremini kätte ja ei jää käes kiskuma. Kui vardal on kokku 27 silmust, siis jälgin, et kootav märk tuleks varda keskele. Silmuste jaotus näeb välja selline: 6 silmust (ääresilmused) + 15 silmust (märgi silmused) + 6 silmust (ääresilmused).

Joonis 59. Pöidlakiil

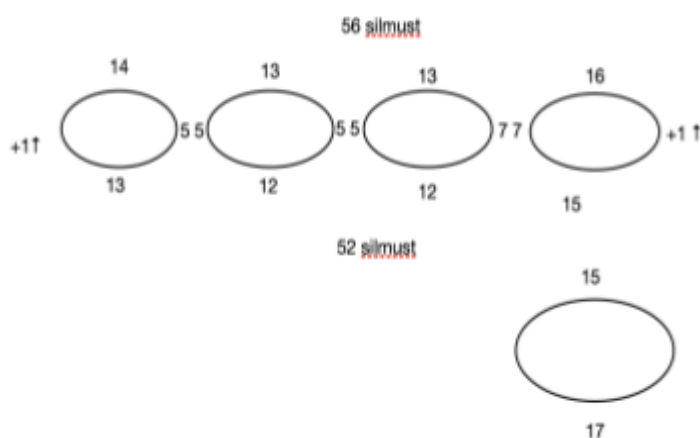
Joonis 60. Pöialt ääristavad vikkid

Joonis 61. Pöidla taha jääv osa.
Foto: K. Vahtmeister

Pöidlakiilu kudumisel on jälgitud skeemi, kus iga kasvatusesega rea vahele on kootud kaks parempidist rida (vt. joonis 59). Pöidla ette jääb 17 silmust ja pöidla taha 15 silmust. Pöidla taga jätkatakse viklite kudumist paremal ja vasakul pool (vt. joonis 60). Nende vahel kahandasin pöidla taha jäävaid silmuseid kududes kaks silmust parempidi võttega kokku iga III rea tagant (vt. joonis 61). Vardale peab jääma peale kahandamist esialgne silmuste arv - 27 silmust.

Sõrmede kudumine: Parema käe kinda kudumise näitel tõstsin kõigepealt mõlemalt poolt ühe, kokku kaks, silmust labaosa poolele. Seejärel sain hakata sõrmede jaoks silmuseid jagama (vt. joonis 62). Sõrmede vahele jäävaid silmuseid võib alati alguses rohkem luua, kui on soov kindel olla, et sõrmede vahele auke ei tekiks. Hiljem saab üleliigselt loodud silmused ära kahandada. Mina jätsin sõrmede vahele vastavalt 5 ja 7 silmust, lähtudes sõrmede eri jämedusest. Sõrmeotsad kahandatud ringselt, iga varda lõpus kudusin kaks silmust parempidi kokku. Kui igale vardale jääb kolm silmust, siis võib need lõnga ja nõelaga kokku tõmmata. Nii jääb ilus ümar sõrmeots.

Joonis 62. Sõrmede jaotamise skeem

3.3 Vanamuõdi kindavarrega Kihnu kirjatud sõrmkindad ERM A 290:758/ab

Joonis 63. ERM A 290:758/ab

Joonis 64. Originaalilähedane

Originaal kindad kuuluvad Eesti Rahva Muuseumi kogusse. Need on kootud enne 1912. Sõrmkinnaste laius on 10,0 cm, pikkus 24,0 cm. Pöidla laius on 4,0 cm ja pikkus 5,0 cm (vt. joonis 63). Minu kootud kinnaste laius on 10,0 cm, pikkus 23,0 cm. Pöidla laius 4,0 cm ja pikkus 6,5 cm (vt. joonis 64).

Materjali valik: Kinnaste kudumiseks kasutasin 8/2 lõnga: sinine, punane ja valge. Kudumiseks kasutasin vardaid 1,5 mm.

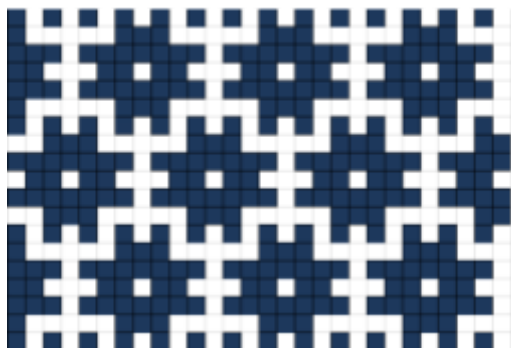
Randmeosa kudumine: Vitsaline loomine pöidla tagant. Vardal 21 silmust, nelja varda peale kokku 84 silmust. Vitsa ehk kalasaba suund on paremalt vasakule (vt. lisa 5).

Labaosa kudumine: labaosa kirjakord 18 silmust, kokku 108 s, vardal 27 s. Silmuste arvu kasvatada peale kindavarre kudumist, kus on tehtud kaks ringi valge lõngaga ja üks ring sinise lõngaga. Kõigil kolmel ringil kasvatatud igal vardal 2x3 silmust. Kirjatud labaosaga kinnastel võib julgelt paar silmust juurde kasvatada, sest kirjatud osa kootakse tihedamalt ja võib vastasel juhul käele kitsaks jääda.

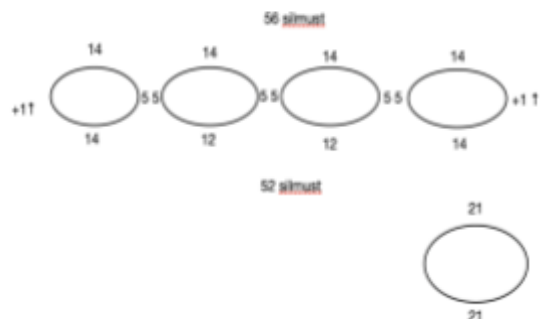
Sõrmede kudumine: Sõrmede kudumisel on kasutatud väiksema motiiviga mustrit (vt. joonis 65). Kirjakord 8 silmust. Sõrmede kudumisel jälgisin skeemi (vt. joonis 66). Mina koon alati esimesena väikese sõrme ja siis hakkas järjest igale sõrmele paar ringi kõrguseks

juurde kuduma. Lähtun enda käe sõrmede asetusest. Iga sõrmeotsa kahandasin ringselt. Kududes iga varda lõpus kaks silmust parempidi kokku.

Joonis 65. Sõrmekiri

Joonis 66. Sõrmede jaotamise skeem

Pöidla kudumine: Pöidla kudumisel pole kasutatud pöidlakiilu. Jätsin pöidla kudumiseks 21 silmust ja pöidla taha lõin samuti 21 silmust. Hiljem pöidla kudumisel korjasin mõlemalt poolt veel 2 ääresilmust, et ei jääks auke. Pöidla ja sõrmede kudumismuster on sama. Kudusin pöialt kuniks $\frac{2}{3}$ küünest oli kootud osa alla peidus ja hakkasin sõrmeotsa kahandama ringselt, kududes iga varda lõpus kaks silmust parempidi kokku.

3.4 Kasvatõt-kahandõt kindavarrega Kihnu kirikindad ERM A 991:75/ab

Joonis 67. ERM A 991:75/ab

Joonis 68. Originaalilähedane

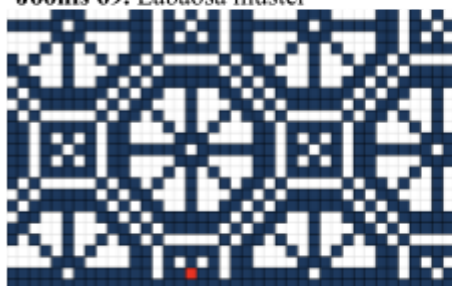
Originaal kindad asuvad Eesti Rahva Muuseumis. Sõrmkinnaste laius on 9,5 cm, pikkus 27,0 cm (vt. joonis 67). Sõrmkinnaste pöidla laius 3,0 cm ja pikkus 7,0 cm. Minu kootud kinnaste laius on 9,5 cm, pikkus 26,5 cm. Pöidla laius 3,5 cm ja pikkus 7,0 cm (vt. joonis 68).

Materjali valik: Sõrmkinnaste kudumiseks kasutasin 8/2 lõnga: sinine-, valge-, punane-, roosa-, kollane-, roheline lõng. Kudusin 1,5 mm varrastega.

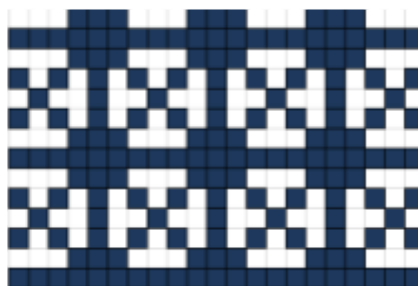
Randmeosa kudumine: Vitsaline loomine pöidla tagant. 7 sakki x 12 silmust = 84 silmust, vardal 21 silmust. *Kasvatõht-kahandõht* võttega kindavars (vt. lisa 6).

Labaosa kudumine: Labaosal on mustri kirjakord 22 silmust. Kasvatasin peale randme kudumist igale vardale veel kaks silmust, enne kui alustasin labaosa kudumist. Igale vardale jäi 23 silmust, kokku 92 silmust. Labaosa on kootud tõllaratta mustriis (vt. joonis 69).

Joonis 69. Labaosa muster

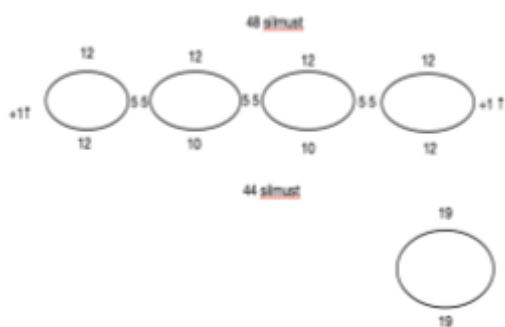

Joonis 70. Sõrmede muster

Sõrmede kudumine: Sõrmede kudumisel kasutatud mustrit, mille kirjakord 6 silmust (vt. joonis 70). Neid kindaid hakkasin esimesena kuduma ja ei olnud niivõrd teadlik sõrmede jaotamisest (vt. joonis 71). Tagantjärele tean, et sellel kindapaaril oleksin pidanud sõrmede vahele looma viie silmuse asemel seitse. Nii oleksid sõrmed tulnud laiemad ja kindad käes mugavamad. Samuti kudusin sõrmed liiga lühikesed. Aitab, kui kinnast pidevalt kudumise käigus kätte proovida. Kolmveerand sõrmeküünt peaks kindlasti olema peidus enne sõrmeotsade kahandamist. Sõrmeotsad kahandatud ringselt. Iga varda lõpus kaks silmust parempidi kokku kootud.

Joonis 71. Sõrmede skeem.

Pöidla kudumine: Ilma pöidlakiiluta. Pöidlaava kudumisel loodud 19 silmust ette ja sama arv silmuseid pöidla taha. Hiljem pöidla kudumisel korjasin mõlemalt poolt veel 2 ääresilmust, et ei jääks auke. Pöidla ja sõrmede kudumismuster on sama. Kudusin põialt kuniks $\frac{2}{3}$ küünest oli kootud osa alla peidus ja hakkasin sõrmeotsa kahandama ringselt, kududes iga varda lõpus kaks silmust parempidi kokku.

3.5 Kudumisanalüüs

Ruõsitud kindapaari kudumiseks kulus 86g lõnga, aega läks nende kudumiseks umbes 5 päeva. *Vikeldet* kinnaste kudumiseks kulus 53g lõnga, aega läks nende kudumiseks umbes 5 päeva. *Vanamuõdi* kindapaari kudumiseks kulus 87g lõnga, kudumiseks kulus umbes 7 päeva. *Kasvatõt-kahandõt* kindapaari kudumiseks kulus 80g lõnga, kudumiseks kulus umbes 7 päeva.

Kudumise kõige keerulisemaks osaks kujunes sõrmede kudumine. Tegin kirjatud kinnastel sõrmed liiga parajad. Tagantjärele tarkusena saan öelda, et alati pigem paar ringi sõrmedele kõrgust juurde kududa ja alles siis hakata kahandama. Minu kirjatud kinnastele said täpselt parajad sõrme pikkused kootud, aga kuna minu kudumistugevus on ka pigem tugev, siis kinnaste aurutamisel sõrmed tõmbusid kokku ja seetõttu nende kudumine ei õnnestunud nii hästi. Samuti enda kudumise kogemusest tean öelda, et ilus ümmargune sõrmeots tuleb, kui jätta igale vardale kolm silmust ja siis need kokku tõmmata.

Kasvatõt-kahandõt kinnastel jätsin igale vardale kaks silmust ja sõrmeotsad tulid teravad ja pigem inetud.

Kihnu valgetel kinnastel, *ruõsitud* ja *vikeldet*, on sõrmede jaotamise süsteem teine, kui kirjatud kinnastel. Seal tuleb jälgida labaosal olevat laia vikliosa, mis enamjaolt on üles ehitatud nii, et vikliosa jaotub justkui kolme tulpa. Labaosa kolm vikliosa jaotavad keskmise sõrme, nimetu sõrme ja väikese sõrme silmuste arvu. Nii jäävad labaosa viklid sõrmedega kohakuti. *Vikeldet* kinnastel see mul nii hästi ei õnnestunud, sõrmed jäid ikkagi nihkesse, küll aga õnnestus tulemus *ruõsitud* kinnastel nii nagu peab.

Kõige aeganõudvamad kindad olid *vanamuõdi* ja *kasvatõt-kahandõt* kindavarrega sõrmkindad. Juba nende randmete osad olid ajamahukad, sest tuli tihti lõngu vahetada. Palju aega võttis ka nende kinnaste kirjatud mustrite jälgimine ja kudumine. Minu poolt valitud kinnastel olid pigem lihtsamad labaosa mustrid. Veel keerulisem oleks olnud *küüsilise kirjaga* mustri kudumine, sest seal tuleb veel tähelepanelikum olla mustri jälgimisel.

Kõige rohkem meeldis kududa *vikeldet* sõrmkindaid. Labaosas on kasutusel ainult ühte värvi lõng, ainsaks ajakulukaks osaks võib olla viklite kudumine. Kui viklite silmuste vahetamise selgeks saab, siis ei kulugi nende sõrmkinnaste kudumiseks nii palju aega.

Kokkuvõte

Antud lõputöö uurimisobjektiks oli Kihnu sõrmkinnaste kudumistehnikad 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi lõpuni Eesti Rahva Muuseumi kogude põhjal. Eesmärk oli dokumenteerida ja analüüsida, millised tehnilised võtted on ajalooliselt iseloomulikud ning kuidas neid on rakendatud Kihnu eritüübiliste sõrmkinnaste kudumisel. Lõputöö koostamiseks kasutasin 47 kindapaari, mis kuuluvad ERM-i tekstiilikogusse. Uurimisel keskendusin Kihnu viie eritüübi sõrmkinnaste randmete kudumisvõtetele, et dokumenteerida ERM-is leiduvate Kihnu sõrmkinnaste randmeskeemid. Samuti pöörasin tähelepanu ka sõrmkinnaste kudumistehnikatele – materjalide kasutus, labaosa-, sõrmede ja pöidla kudumine. Kudusin läbi neli sõrmkindapaari ERM-is leiduvate kogude põhjal, kirjeldades nende kindatüüpide kudumisprotsesse ja kasutatavaid materjale.

Lõputöö koostamisel püstitasin kolm küsimust, millele vastuseid otsisin: Milliseid sõrmkindatüüpe on Kihnus kootud kõige enam ERM-i kogude põhjal? Mille poolest erinevad Kihnu nelja eritüübi sõrmkinnaste kudumistehnikad? Millised materjalid on omased Kihnu eritüübilistel sõrmkinnastel?

Analüüsi põhjal saab järeldada, et ERM-i tekstiilikogusse kuulub kõige rohkem *kasvatõt-kahandõt* kindavarrega Kihnu sõrmkindaid - 20 paari. Järgnesid 11 paari *vanamuõdi*, 7 paari *vikeldet*, 6 paari *ruõsitud* ja 3 paari lapilise kindarandmega sõrmkindad. Kihnu valgetel kinnastel - *ruõsitud* ja *vikeldet*, on mõlemal kootud kitsam vanamoodi ranne. Nende labaosad on kootud valge põhilõngaga ja neid kaunistavad kindaäärest ja pöidlakiilu ümber viklid. Neil mõlemal asuvad põhimotiivid labaosas. Roositud motiiv on minu uuritud ajal tänapäevast erinev - põimitud üle ühe silmuse, moodustades silmuste vahele kaheksaid. Selline roosimisviis kulutab rohkem lõnga. Mõlemale on omapärane ka pöidlakiilu asetus - küllaltki peopesa keskel. Pöidlakiilu alla on kootud parem- ja pahempidistest silmustest koosnev märk, millele järgneb aukudega pöidlakiil, mis toob kandjale rohkelt õnne. Kirjatud kindad erinevad just randmete poolest, sellest ka nende kindatüüpide nimetused: *vanamuõdi*, *kasvatõt-kahandõt* ja lapiline. Kihnu kirjatud kinnastel kootakse labaosa ja sõrmed erineva mustriaga. Sõrmed ja pöial kootakse *troikirja*, mis on väiksem ja lihtsam kududa.

Kasvatõt-kahandõt kindaranne on väga värviline. See randmetüüp viitab sünteetiliste lõngavärvide tulekule. Auguline koepind teeb selle randme neist kõigist kõige venivamaks. Kui teistel kindatüüpidel olid keerukorrad peamiselt valge-, punase- ja sinise lõngaga kombineeritud, siis kasvata-kahandal jäi silma ka pruuni- ja roosa lõngaga kootud keerukord,

mis pole Kihnule omane. *Kasvatõd-kahandõd* kindatüübil oli ka kõige enam labaosas kasutatu pruuni ja valget värvi - 7 paaril. *Vanamuõdi* kinnastel polnud sellist värvikombinatsiooni labaosale kootud.

Vanamuõdi kindarandmed on kõrgemad ja ajaliselt ajakulukamad just Kihnule omaste *tagide*, *pakkude* ning keerukordade kudumise tõttu, tihti oli seda tüüpi sõrmkinnaste randmetesse kõrguse andmiseks kootud ka pitsilist kudet. Randmetes oli kõige enam kujutatud riste, kummuli kolmnurka, riskülikuid ja ruute.

Lapilise randmega on kõige aeganõudvam ja seetõttu neid Kihnus väga ei koota. Kihnu lapiline ranne koosneb vähemalt viiest lapireast, lapi laius 5 silmust.

Enim, 37 kindapaaril, esines silmuste loomist pöidla tagant võttega, ehk vitsa suund jäi paremalt vasakule. 7 kindapaaril oli kasutatud pöidla eest silmuste loomise võtet, ehk vitsa suund vasakult paremale.

Minu lõputööle lisab väärtust ERM-i kogu põhjal tehtud analüüs Kihnu sõrmkinnaste kogust ja nende põhjal valminud randmeskeemide tabel. Kui labaosa mustrit on jõukohane maha märkida enamustele, siis raskeks võib osutuda just randmeosade kudumine. Minu lõputööle lisab väärtust just Kihnu *vanamuõdi* sõrmkinnaste randmeskeemid. Samuti põhjalik kirjeldus praktilises osas, kus annan ülevaate iga kindatüübi kudumisest ja enda kudumisel tekkivatest vigadest, mida teised saavad vältida. Minu lõputöö on heaks aluseks, et uurida Kihnu sõrmkindaid veel edasi. Näiteks kaasates Kihnu Muuseum ja dokumenteerida seal leiduvad sõrmkindad. Väärtust aitab lisada ka kohalike inimeste veimesse kuuluvad sõrmkindad.

Kasutatud allikad

Kirjalikud allikad

1. Aavik, S. (2009). *Elumõnu*. Kihnu Kultuuri Instituut.
2. Aav, M. Lipsnis, J. Martinova, D. Nassar, E. Rozentale, M. Sile, Z. (2019). *Igal rahval oma rõivas. Kihnu, seto, suidi ja liivi rahvarõivad*. Seto Instituut.
3. Annuk, A. (2015). Kihnu kinnaste kudumine ja kandmine. *Eesti Rahvakultuuri Keskus*. <https://rahvakultuur.ee/2020/03/17/kihnu-kinnaste-kudumine-ja-kandmine/>
4. Annuk, A. (2015). Kihnu troi kudumine ja kandmine. *Eesti Rahvakultuuri Keskus*. [Kihnu troi kudumine ja kandmine - Eesti Rahvakultuuri Keskus](#)
5. Jõeste, K. (2021). *Eesti silmuskudumine 3. Labakindad*. Saara Kirjastus.
6. Kalits, V. (2006). *Kihnlaste elatusalad XIX sajandi keskpaigast XX sajandi keskpaigani*. Kihnu: Sihtasutus Kihnu Kultuuriruum.
7. Karjam, R. Summatavet, K. (2017). *Kihnu Roosi kindaraamat. Mitten patterns from Kihnu Island*. EHESummatavet
8. Kivilo, L. (1992). *Kindad*. AS "Mats"
9. Manninen, I. (1927). *Eesti rahvariiete ajalugu*. Tartu Eesti Rahva Muuseum
10. Ojaste, Ann. (2010). *Etnograafilised koed - kirjamine ja roosimine. Tallinna Ülikool*.
https://www.tlu.ee/opmat/ku/MLT6008/silmuskudumise_ajaloost.html#:~:text=Eesti%20silmkoesemed%20on%20p%C3%B5hiliselt%20kaunistatud,on%20kudumine%20olnud%20naiste%20t%C3%B6%C3%B6.&text=...ja%20ka%20Eestis%20vanimaks%20siliskoetehnikaks?
11. Piiri, R. (2013). *Suur kindaraamat. Eesti kihelkondade mustrid*. OÜ Hea Lugu.
12. Pink, A., Reimann, S., Jõeste, K. (2023). *Eesti silmuskudumine. 1, Tavad ja tehnikad*. Saarakiri.
13. Summatavet, K. (2017). *Loomise vägi. Kihnu Roosi käsitöökogu*. EHESummatavet OÜ.
14. UNESCO. *Kihnu kultuuriruum*.
https://unesco.ee/public/Kihnu_Taotluse_tekst_eesti_keeles.pdf
15. Uus, I. 2012. *Noppeid Kihnu näputööst*. Loomeagentuur.

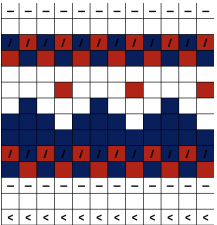
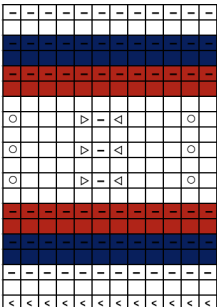
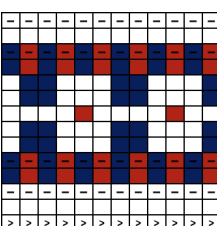
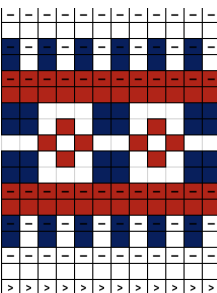
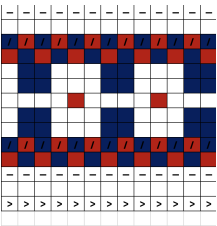
Pildiallikad veebist

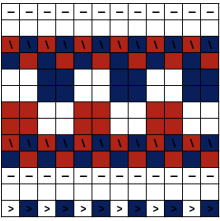
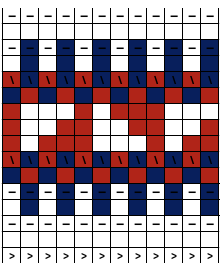
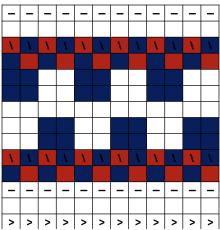
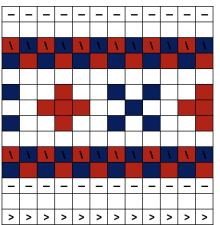
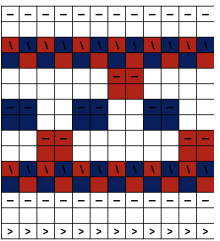
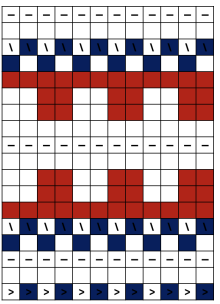
1. Troi, meeste, ERM A 175:78, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/541391>
2. Meeste sokid, ERM HM E 455/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1185737>
3. Sukad, ERM HM E 79/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1119131>
4. Sokid, naiste, ERM A 509:3283/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/506538>
5. Kindad, labakindad, kirikindad, ERM A 741:14/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/535364>
6. Sõrmkindad, ERM HM E 454:ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1185733>
7. Kindad, ERM HM E 737/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1240662>
8. Sõrmkindad, ERM HM E 738/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1240663>
9. Sõrmkinnas, ERM HM E 508, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/1205162>

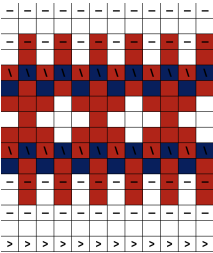
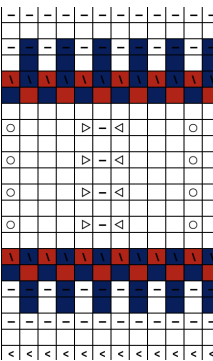
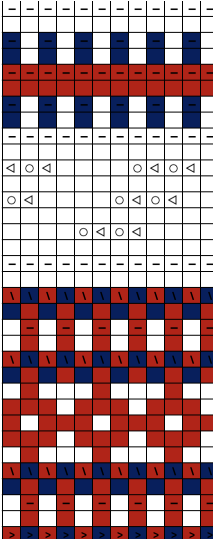
Loovpraktilises osas kasutatud Kihnu sõrmkindad

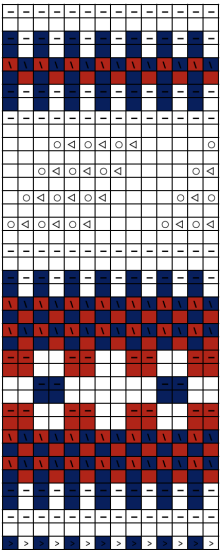
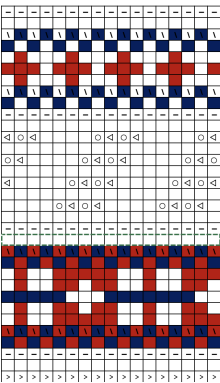
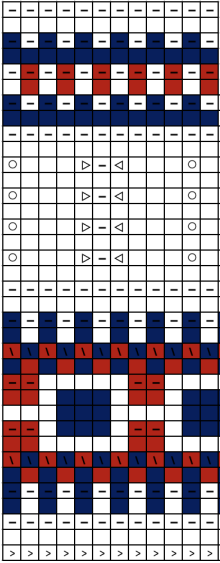
1. *Ruõsitud* sõrmkindad, ERM A 509:3229/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/506091>
2. *Vikeldet* sõrmkindad, ERM A 509:3209/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/506067>
3. *Vanamuõdi* sõrmkirikindad, ERM A 290:758/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/584070>
4. *Kasvatõit-kahandõit* sõrmkindad, ERM A 991:75/ab, Eesti Rahva Muuseum,
<https://www.muis.ee/museaalview/131379>

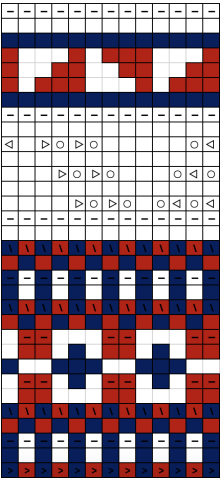
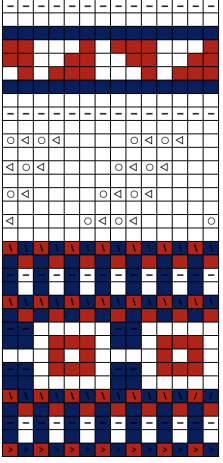
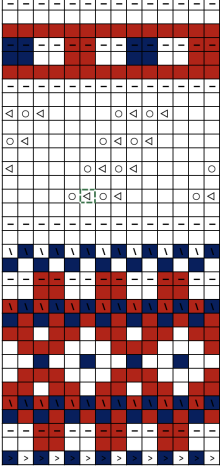
Lisa 1. Kihnu sõrmkinnaste randmeosa uurimus ERMi kogu põhjal

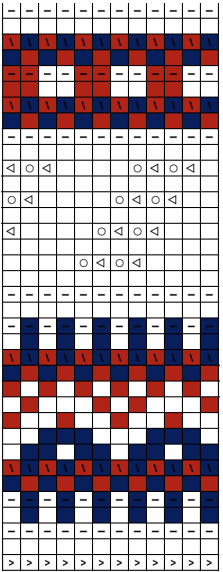
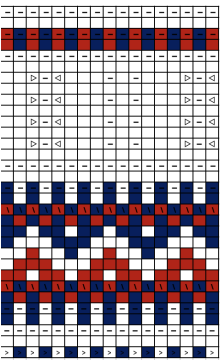
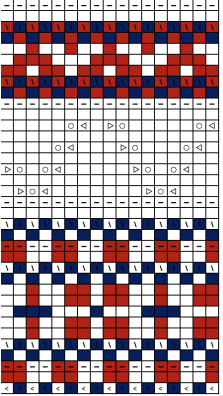
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vikeldet</i>	ERM A 175:3/ab		randmeosas 106 silmust	1821
<i>Vikeldet</i>	ERM A 446:56/ab		randmeosas 96 silmust koguja: Põrk, Aleksander	enne 1903
<i>Vikeldet</i>	ERM A 446:57/ab		randmeosas 96 silmust koguja: Põrk, Aleksander	enne 1903
<i>Vikeldet</i>	ERM A 506:133/ab		randmeosas 96 silmust	-
<i>Vikeldet</i>	ERM A 509:2735/ab		randmeosas 84 silmust	u 1920

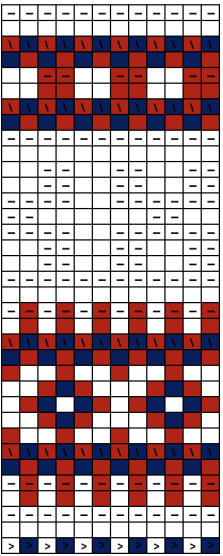
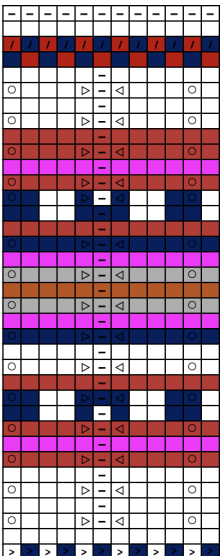
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vikeldet</i>	ERM A 509:3209/ab		randmeosas 108 silmust üleandja: Pull, Tiiu	enne 1922
<i>Vikeldet</i>	ERM A 1020:33/ab		randmeosas 96 silmust	enne 1929
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 291:127/ab		randmeosas 104 silmust koguja: Õpetatud Eesti Selts	enne 1894
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 446:58/ab		randmeosas 86 silmust koguja: Põrk, Aleksander	1800 - 1902
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 447:258/ab		randmeosas 114 silmust valmistaja: Noormann, Liis	1800 - 1902
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 509:3226/ab		randmeosas 90 silmust info: "väga sageli ette tulev kiri"	1862

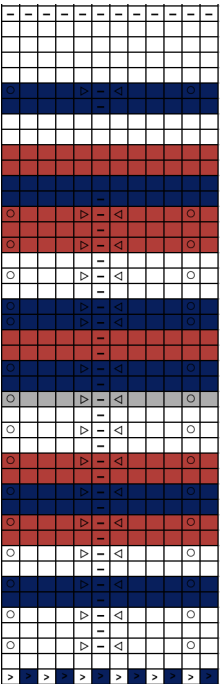
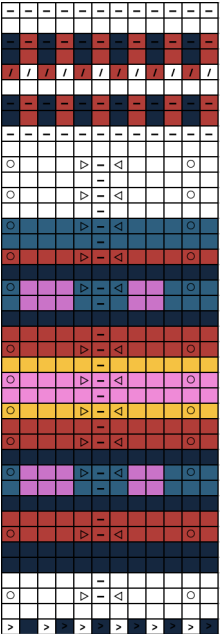
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 509:3227/ab		randmeosas 88 silmust valmistaja: Kiil, Liina üleandja: Palu, Liis koguja: Jans, Johannes info: ""Lapiga" kindad. Kõige varasemad, praegu ei pruugita."()	1800 - 1900
<i>Ruõsitud</i>	ERM A 509:3229/ab		randmeosas 84 silmust üleandja: Allik, Liis	1800 - 1922
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 290:758/ab		randmeosas 108 silmust koguja: Gahlnbäck, Johannes	enne 1912

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 290:765/ab		randmeosas 96 silmust koguja: Gahlnbäck, Johannes	enne 1906
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 290:766/ab		randmeosas 90 silmust koguja: Gahlnbäck, Johannes	enne 1912
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 446:43/b		randmeosas 102 silmust koguja: Põrk, Aleksander	enne 1903

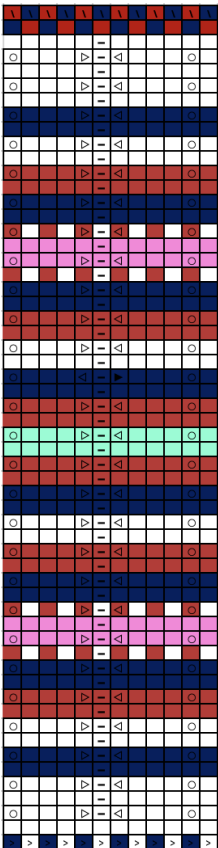
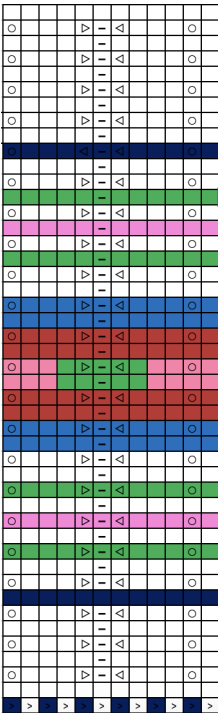
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 509:2733/ab		randmeosas 98 silmust valmistaja: Köster, Madli ema üleandja: Köster, Madli koguja: Eesti Muinasvara Päästetoimkond	1882
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 509:2772/ab		randmeosas 96 silmust üleandja: Mätas, Liis koguja: Eesti Muinasvara Päästetoimkond	enne 1922
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 509:2870/ab		randmeosas 98 silmust üleandja: Kask, Ann koguja: Eesti Muinasvara Päästetoimkond	1898

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vanamuõdi</i>	ERM A 728:67		randmeosa 96 silmust	enne 1986
<i>Vanamuõdi</i>	ERM 1333/ab		randmeosas 86 silmust, info: “kannuline kiri” koguja: Oras, Eduard 1911 ERMi vanavarakorjaja	umbes 1891
<i>Vanamuõdi</i>	ERM 1344		randmeosas 98 silmust info: “siidilapiline, hind 15 kopikat” valmistaja: Hallik, Mari koguja: Oras, Eduard 1911 ERMi vanavarakorjaja	umbes 1901

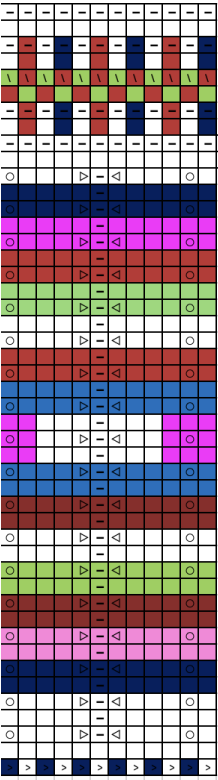
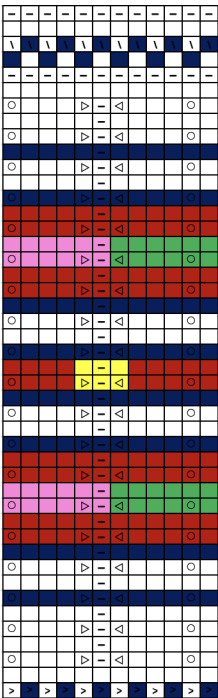
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Vanamuõdi</i>	ERM HM E 1588/ab		randmeosas 114 silmust	umbes 1960
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 175:11/a		randmeosas 84 silmust 125 marka valmistaja: Alas, Mari	1905

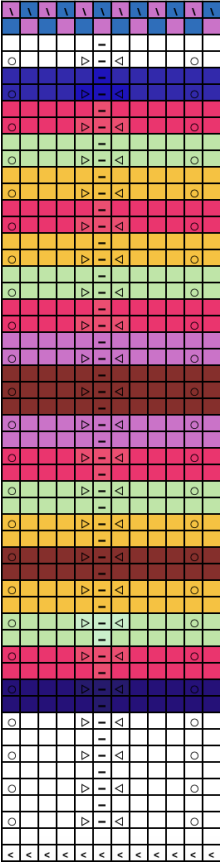
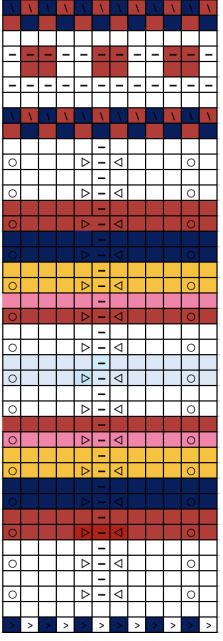
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõht-kah andõht</i>	ERM A 175:14/a		randmeosas 108 silmust 140 marka valmistaja: Laarents, Liis	1905
<i>Kasvatõht-kah andõht</i>	ERM A 175:61/b		randmeosas 118 silmust 175 marka valmistaja: Mätas, Madli	1918

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 290:764/ab		randmeosas 100 silmust koguja: Gahlnbäck, Johannes	enne 1912
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 509:2709/ab		randmeosas 114 silmust üleandja: Juhannes, Mati koguja: Eesti Muinasvara Päästetoimkond	enne 1920

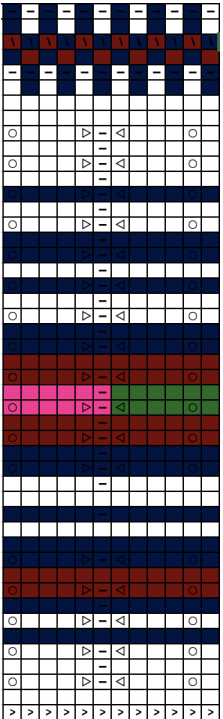
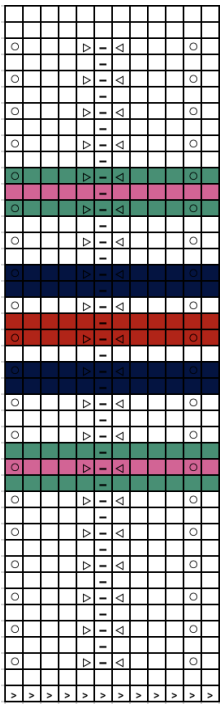
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 509:3136/ab		randmeosas 108 silmust üleandja: Vidrik, Jaan koguja: Tallinna Eesti Muuseumi Ühing koguja: Eesti Muinasvara Päästetoimkond	1860
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 751:180/ab		randmeosas 96 silmust valmistaja: Kalmu, Liis	enne 1987

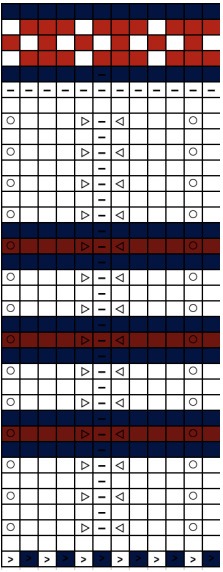
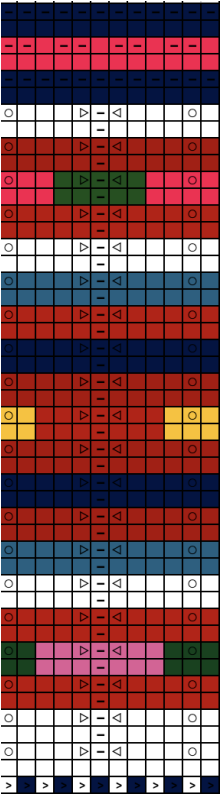
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 751:181		randmeosas 88 silmust valmistaja: Kalmu, Mann	enne 1987
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 771:454/ab		randmeosas 100 silmust valmistaja: Kõster, Tiiu	enne 1988

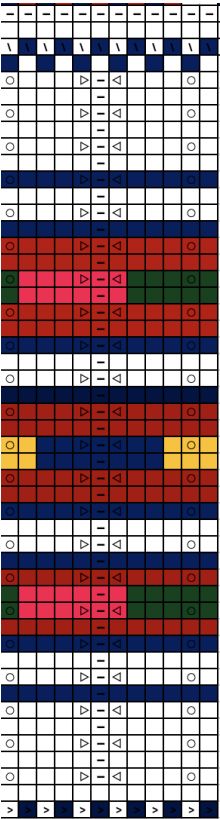
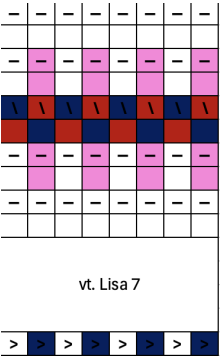
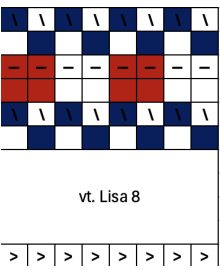
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 771:455/ab		randmeosas 102 silmust valmistaja: Kõster, Tiiu	enne 1988
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 991:75/ab		randmeosas 84 silmust valmistaja: Sarapuu, Liisi õleandja: Kristi Jõeste	1999

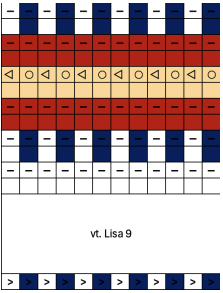
Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM A 1020:61/ab		randmeosas 98 silmust Ostuhind 40 kopikat, tehtud Kihnu kõrtsis valmistaja: Pärt, Mari,	enne 1911
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM 1434/ab		randmeosas 94 silmust valmistaja: Pärt, Mari info: "meesterahva sõrmkindad, tehtud Kihnu Kõrtsis, Kihnus. Vars Viljandi kirja"	enne 1911

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõht-kah andõht</i>	ERM HM E 65/ab		randmeosas 78 silmust valmistaja: Raud, Anu (suvepraktika ajal)	1976
<i>Kasvatõht-kah andõht</i>	ERM HM E 66		randmeosas 84 silmust valmistaja: Raud, Anu	1976

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM HM E 86/ab		randmeosas 88 silmust valmistaja: Saar, Sinaida	1970
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM HM E 507/ab		randmeosas 72 silmust valmistaja: Lilles, Maria	kogumistegevus 2000

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM HM E 508		randmeosas 84 silmust valmistaja: Lilles, Maria	kogumistegevus 2000
<i>Kasvatõit-kah andõit</i>	ERM HM E 1069		randmeosas 104 silmust	kogumistegevus 2009

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
Kasvatõit-kah andõit	ERM HM E 1070		randmeosas 100 silmust üleandja: Annuk, Annika	-
Lapiline	ERM A 741:13/ab	 vt. Lisa 7	randmeosas 104 silmust valmistaja: Karjam, Rosalie Mustri võttis vana kinda pealt.()	1983
Lapiline	ERM HM E 121	 vt. Lisa 8	randmeosas 108 silmust kudumisel vt. lisa 6	-

Tüüp	Kogu number	Randmeosa skeem	Info	Kudumistegevus
Lapiline	ERM HM E 514/ab		randmeosas 104 silmust	-

Lisa 2. Tingmärgid

>	vitsaline loodus pöidla tagant võttega
<	vitsaline loodus pöidla eest võttega
◁	2 silmust parempidi kokku
▷	2 silmust ületõstmisega kokku
○	õhksilmus, lõng vardal suunaga eest taha
\	keerukord, vaheta lõngu alt ülespoole keerates
/	keerukord, vaheta lõngu ülalt allapoole keerates
—	pahempidine silmus
	parempidine silmus
	vikkel paremale
	vikkel vasakule
●	parempidine keerdsilmus, koo silmuse tagumisest poolest
+	ületõstetud ääresilmus
▲	kaks silmust kududa pahempidi kokku
X	kaks silmust kududa parempidi keersilmusena kokku
↓	koo lapi servast välja parempidine silmus

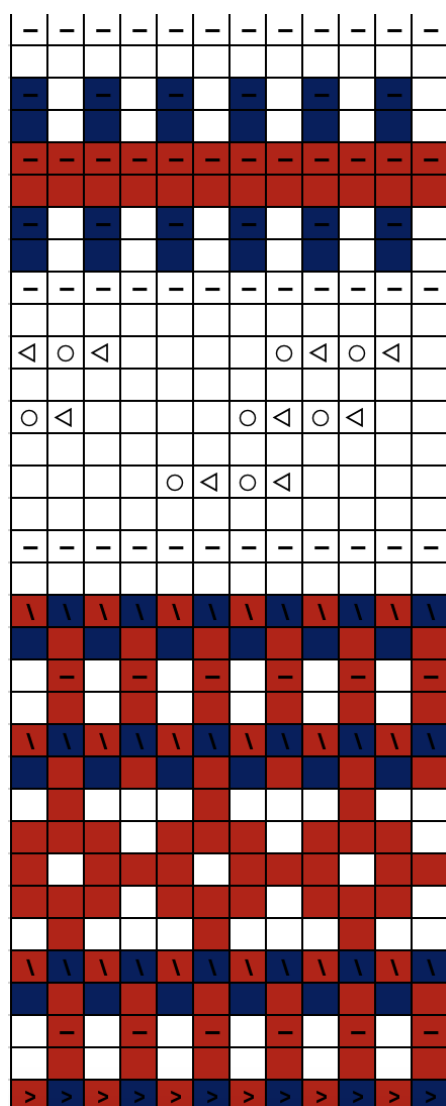
Lisa 3. ERM A 509:3229/ab *ruõsitud* randmeskeem

[illegible]

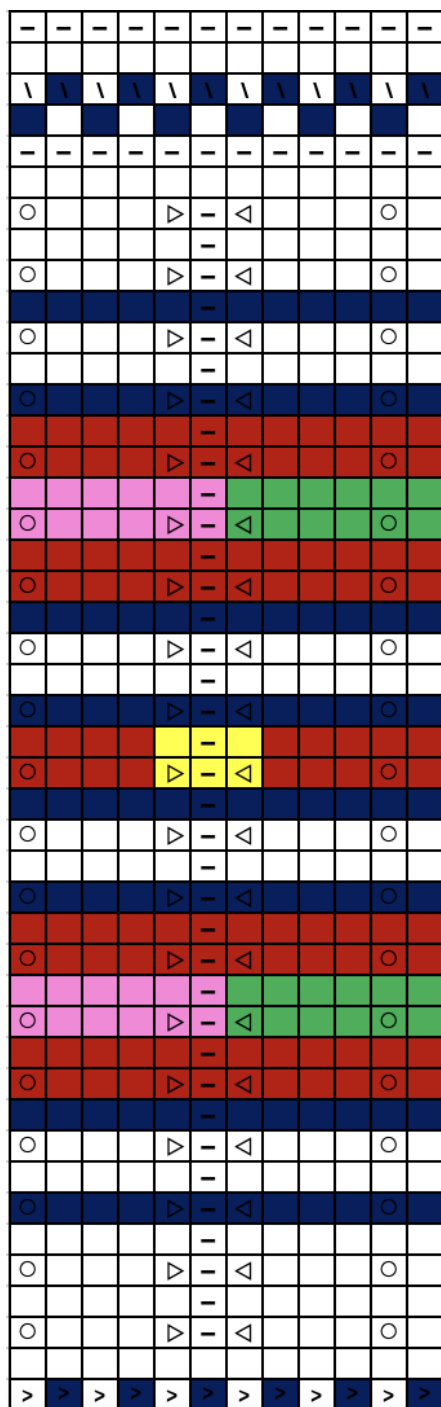
Lisa 4. ERM A 509:3209/ab *vikeldet* randmeskeem

-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
\	/	\	/	\	/	\	/	\	/	\
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
>	<	>	<	>	<	>	<	>	<	>

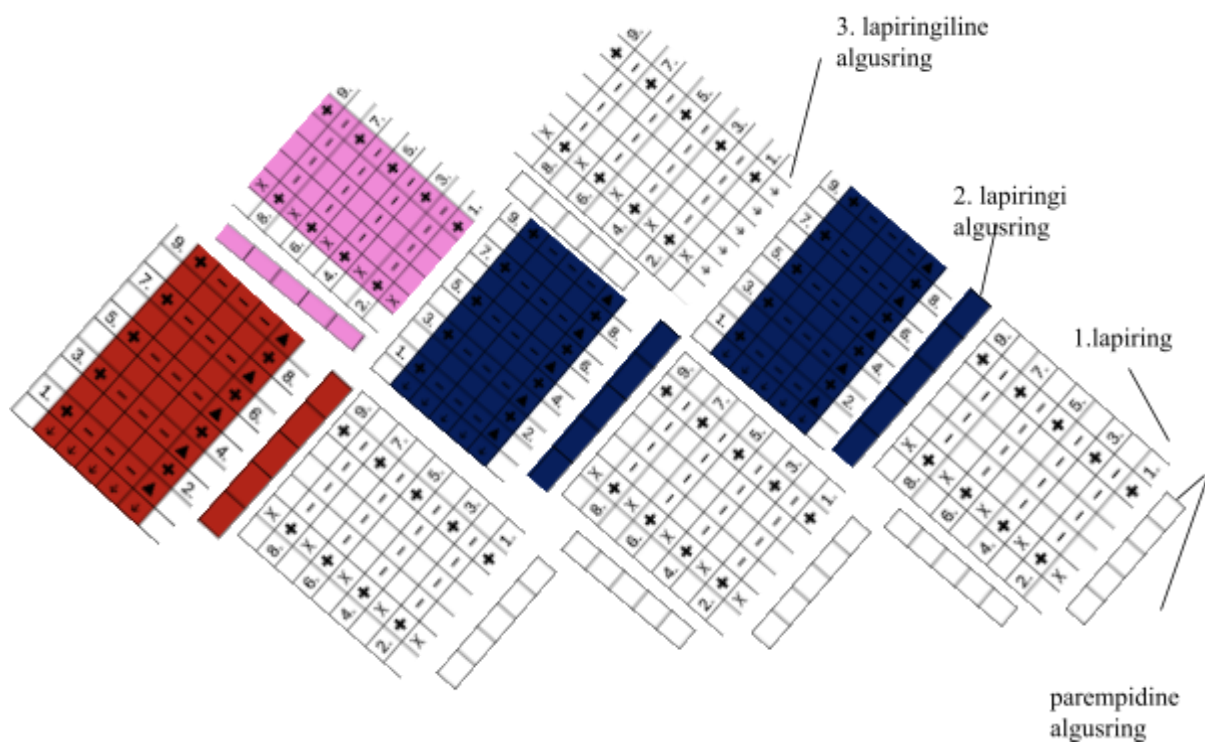
Lisa 5. ERM A 290:758/ab *vanamuõdi* randmeskeem

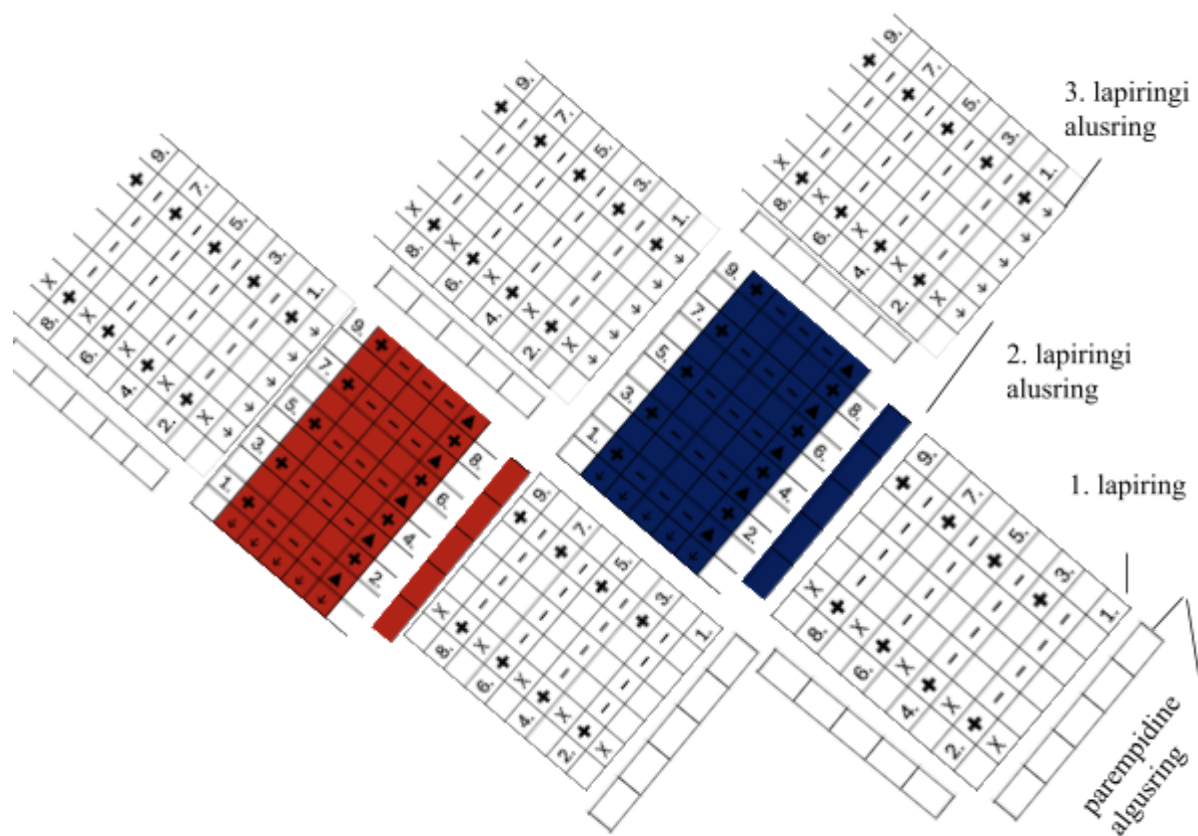
Lisa 6. ERM A 991:75/ab *kasvatõt-kahandõt* randmeskeem

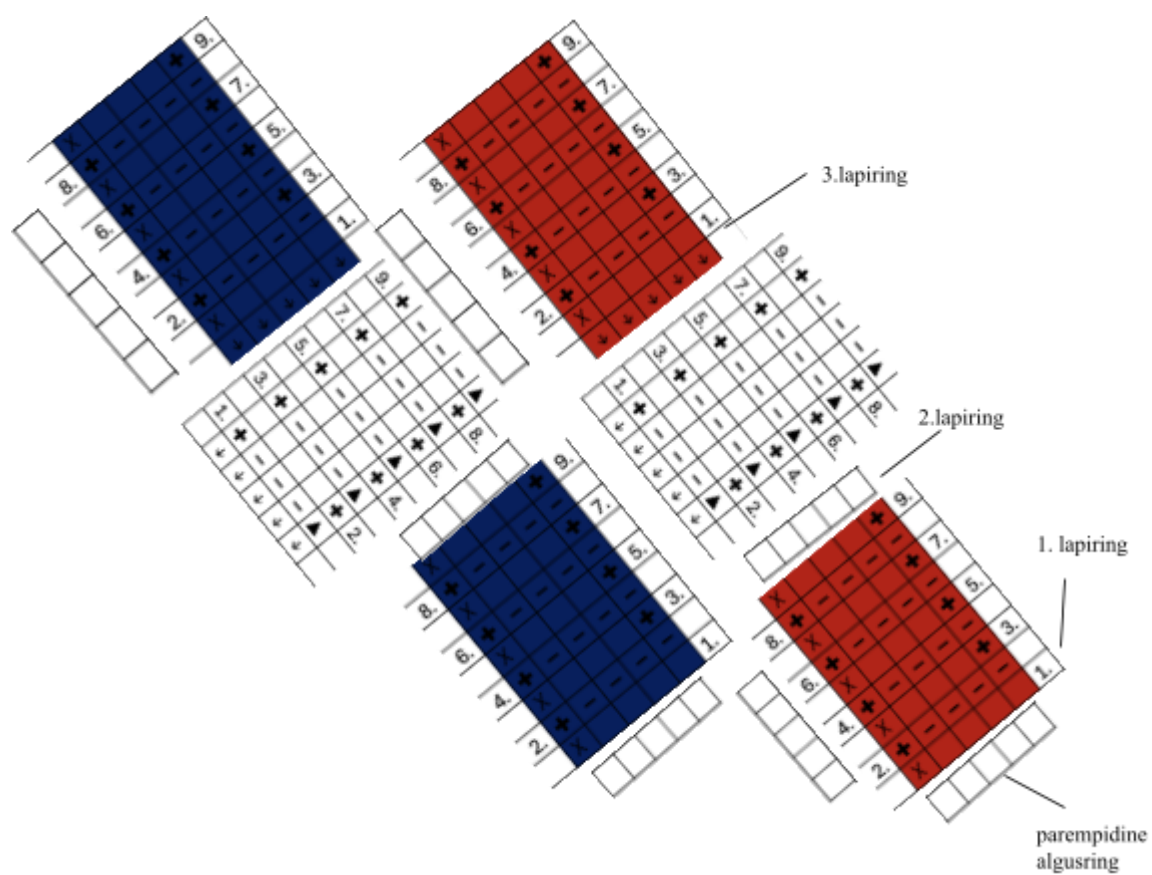
Lisa 7. Lapiline randmeskeem ERM A 741:13/ab põhjal

Lisa 8. Lapiline randmeskeem ERM HM E 121 põhjal

Lisa 9. Lapiline randmeskeem ERM HM E 514/ab põhjal

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaile Vahtmeister ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

**Kihnu sõrmkinnaste kudumistehnikad 19. sajandi keskpaigast
20. sajandi lõpuni Eesti Rahva Muuseumi kogude põhjal**

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Kristi Jõeste ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaile Vahtmeister

12. mai 2026

